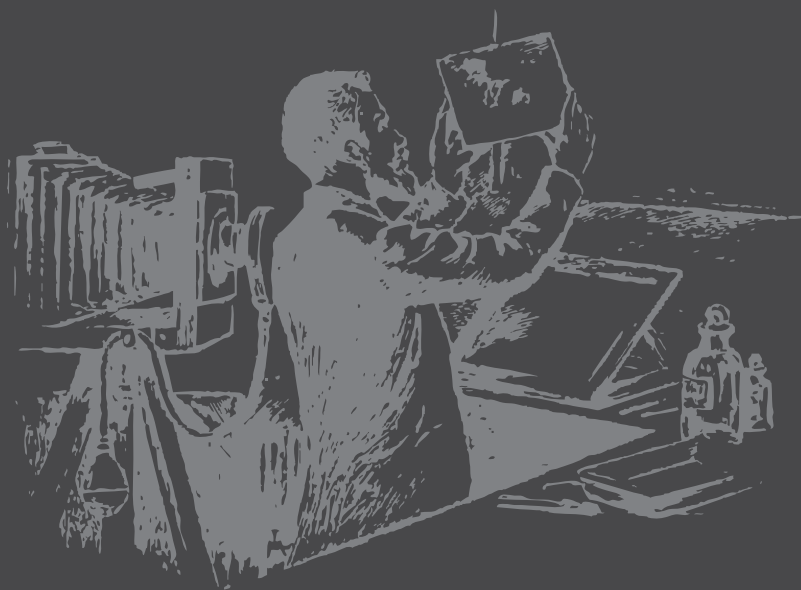

Guillem de Plandolit

Entre la instantània i la postal

1902 - 1932

Edita

© Govern d'Andorra
Ministeri de Cultura
Arxiu Nacional d'Andorra

© De les fotografies: Arxiu Nacional d'Andorra

Coordinació

Cinta Pujal

Autor

Isidre Escorihuela

Col·laborador

Joan Peruga

Reproduccions fotografies

Isidre Escorihuela
Laboratori foto imatge

Coordinació gràfica i disseny

Imatge Institucional del Govern d'Andorra

Dipòsit Legal: AND.58-2012

ISBN: 978-99920-0-636-9

Primera edició: març del 2012

Sota les sancions establertes per les lleis, queden rigorosament prohibides, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment –inclosos la reprografia i el tractament informàtic– i la distribució d'exemplars d'aquesta edició mitjançant lloguer o préstec públics.

Exposició

Títol: *Guillem de Plandolit,
entre la instantània i la postal (1902-1932)*

www.arxius.ad
<http://exposicions.arxius.ad/>

Sumari

Presentació

Albert Esteve Garcia
Ministre de Cultura

Introducció

Cinta Pujal Carabantes
Cap de l'Àrea d'Arxius

Biografia de Guillem de Plandolit

Joan Peruga Guerrero

El fons Guillem de Plandolit (FGP)

Isidre Escorihuela Magrinyà
Responsable fons fotogràfics de l'Arxiu Nacional d'Andorra

Guillem de Plandolit, postaler desconegut

Isidre Escorihuela Magrinyà
Responsable fons fotogràfics de l'Arxiu Nacional d'Andorra

Catàleg

Catàleg fotogràfic

215 imatges realitzades per Guillem de Plandolit

Inventari fotogràfic

Quadre de classificació
Inventari del fons fotogràfic Guillem de Plandolit
Fitxa ISAD(G) del fons fotogràfic Guillem de Plandolit

Agraïments

Enllaç a la web d'exposicions de l'ANA
www.arxius.ad
<http://exposicions.arxius.ad/>

Presentació

Amb aquesta publicació l'Arxiu Nacional d'Andorra inicia un nou camí en la col·lecció de publicacions pròpies.

Des de l'any 1985 que el Ministeri titular de la cultura ha contribuït a la difusió dels fons fotogràfics custodiats pel Govern mitjançant exposicions i publicacions en diferents formats. De manera més recent l'Arxiu Nacional realitza exposicions virtuals i publica de forma periòdica inventaris de fons fotogràfics acompanyats d'articles de referència sobre la història de la fotografia i els seus autors (fins ara s'han publicat inventaris i catàlegs dels fons: Henri Gaussen, Josep Alsina, Fèlix Peig, Guillem de Plandolit (fons de la Seu), fons fotogràfic de casa Rossell i Areny Plandolit¹, entre altres.

Som conscients de què les publicacions en format paper aporten valor i es perpetuen més enllà de nosaltres mateixos, tot i això, no renunciem a la difusió del coneixement i és per aquest motiu que volem fer un pas endavant en la difusió del patrimoni iniciant una nova línia de publicacions en format digital.

Aquesta primera publicació pretén donar a conèixer el fons fotogràfic referent a Andorra del fotògraf Guillem d'Areny-Plandolit i Plandolit.

El 2007 en una col·laboració entre aquest Ministeri i l'Ajuntament de la Seu d'Urgell es realitzava una exposició, acompanyada d'un complet catàleg del fons fotogràfic de Guillem de Plandolit que està custodiat a l'Arxiu Comarcal de l'Alt Urgell, el 2008 gràcies a uns contactes privats l'Arxiu Nacional d'Andorra localitzava i adquiria la part d'aquest fons corresponent a Andorra.

És a aquest llegat que amb aquesta publicació digital volem posar en valor i contribuir al seu coneixement mitjançant la difusió. L'anàlisi i les reflexions que hi trobareu aporten al mateix temps llum i obren nous interrogants sobre els fotògrafs i la utilització de la seva obra. És amb esperit constructiu i de compromís en la divulgació del patrimoni cultural que us el presentem.

1. Correspon a la fotografia feta per Pau Xavier d'Areny-Plandolit (1876-1936) i pels seus fills Xavier i Ramon d'Areny Plandolit i Gassó i que forma part del fons documental de Casa Plandolit ingressat a l'ANA el 1973

*Albert Esteve Garcia
Ministre de Cultura
Andorra la Vella, juny del 2012*

Introducció

“La Maria i la Teresina, la dóna i la cunyada, van continuar vivint de manera precària al pis de cal Duró. Quan va morir, unes dècades després, els hereus i els familiars van recuperar pergamins i documents i caixes de clixés fotogràfics. Uns quants clixés s’havien, però, fet malbé amb la pluja – “Tots aquests instants es perdran en el temps com llàgrimes en la pluja”, diu un personatge en una famosa pel·lícula- i amb la neteja del pis, de ben segur, també es van perdre molts records i el vaso de noche i las cajas viejas del testament de la baronessa.”

Joan Peruga. *El final de la llegenda dels Plandolit a Guillem Plandolit (1872-1932). La memòria revelada.*

Andorra, 2007

Quatre anys després d’haver recuperat 438 fotografies de sota de la pluja, l’Arxiu Nacional fa un pas més en la difusió del coneixement de la fotografia nacional i inicia una línia de publicacions en format digital. La voluntat d’aquesta publicació és la de donar llum a les imatges que evocuen i documenten un passat cada cop més llunyà i transmetre el coneixement adquirit, així com obrir noves línies de recerca a partir del fons fotogràfic, de contingut d’Andorra, de Guillem d’Areny-Plandolit i Plandolit, també abreujat amb el nom de Guillem de Plandolit.

Aquest nou projecte s’estrena amb la presentació i l’anàlisi d’una branca poc treballada a Andorra, com és la recerca sobre les fotografies originals que han servit per a la realització de postals i en aquest cas, a partir del fons de Guillem de Plandolit. El treball d’aquesta recerca realitzada pel responsable de la secció fotogràfica de l’Arxiu Nacional ha pres com a fonts de referència tots aquells estudis previs existents sobre el tema, així com una anàlisi aprofundida no només de la fotografia d’Andorra si no també sobre la tècnica de la història de la fotografia.

A 110 anys del que es coneix com la primera postal timbrada de la col·lecció de Guillem de Plandolit, una carta que va córrer per diferents camins fins arribar a mans de la seva destinatària la senyoreta Maria de Bofarull a l’Arxiu de la Corona d’Aragó i també, a 110 anys de les enviades per l’excursionista J. Ruan adreçades al seu amic José Andorrà a Barcelona en les que es va recreant explicant anècdotes i detalls dels llocs per on passa, entre els quals des de l’hotel Condal de Cauterets des d’on li va escriure:

“José: los tiros hiban soucediéndose y y los muertos aumentando y cuando no lo vimos [corres] [6] al saltar un barranco tambien desaparecieron 2. Cuando los restantes contrabandistas estaban al valle asomaron en la sierra 4 carabineros. Y después viendo los contrabandistas que no podian escapar...”

a la postal hi diu “Cauterets 25-4-02”

continua en una altra postal també de GP “...por doquier. El compañero se estremeció al oír tocar a una corneta diciendome que era su partida y que teniendo que escapar lla-

maba á los rezagados y tambien palideció cuando vió caer y no levantarse el de la corneta y me dijo...Ahora á muerto uno de mis mejores amigos” signat per J. Ruan a Cauterets a l’Hotel Condal

Es fa pública la placa de vidre original que va servir per fer aquesta postal.

La fotografia original que correspon a aquestes postals, va ser recuperada, per l’Arxiu Nacional l’any 2008, entre 437 negatius més. Es tracta de la col·lecció de fotografies referents a Andorra fetes per Guillem de Plandolit i Plandolit, nascut a la Seu d’Urgell l’any 1872, fill de don Guillem Areny-Plandolit i Carolina Plandolit. Gràcies a la col·laboració del senyor Miquel Planella de la Seu d’Urgell i als hereus de Guillem de Plandolit aquest llegat fotogràfic forma part del patrimoni nacional i es troba a disposició del públic en general a l’Arxiu Nacional d’Andorra.

En la present publicació i acompanyant la recerca sobre l’origen de les postals es presenten 215 fotografies de les 438 que conformen la totalitat del fons, organitzades en blocs temàtics com per exemple: vida social, institucions, inauguracions o visites oficials i per finalitzar, s’incorpora l’inventari de la totalitat del fons, és a dir la descripció de la totalitat de les fotografies, organitzades en funció del quadre de classificació dels fons fotogràfics de l’Arxiu, d’aquesta manera les persones interessades en saber-ne més poden disposar a mode de tast d’una breu descripció dels continguts que podran trobar en aquest singular fons fotogràfic.

438 fotografies recuperades de sota de la pluja.
Cinta Pujal

1. L’estudi realitzat per Louis Ducreux diu que la primera postal timbrada de les postals de Guillem de Plandolit és de la sèrie I, amb data del 12-02-1902

El final de la llegenda dels Areny Plandolit?¹

Guillem de Plandolit (o Guillem d'Areny-Plandolit i Plandolit) va caure fulminat per un atac de cor al cap del Passeig de la Seu, davant del cafè Riambau, un matí de l'any 1932. Al mig del carrer va quedar el diari que acabava de comprar i una pipa encesa que es va anar apagant lentament. Cap de les persones que vagaven pel Passeig o dels nens que hi jugaven no va gosar, ni tan sols com un acte de pietat, apropar-s'hi per recompondre l'escena.

Quan m'explicaven el que havien pogut esbrinar a la Seu de la mort del Guillem de Plandolit, no vaig poder evitar el record del moment en què vaig llegir per primer cop la notícia que narrava, en una edició especial del Diario de Barcelona, la mort de la primera esposa del seu pare. La Maria Dolors Parrella, que tenia fama de ser una de les dones més belles de Barcelona, sortia una nit de casa seva per anar al teatre, acompanyada d'uns parents, quan, en arribar a l'alçada del número 32 del carrer de la Unió, cantonada Las Arrepentidas, el coronel Blas de Durana li va assestar tretze punyalades. Immediatament van detenir el matador, que va confessar que ho havia fet per amor, i van cobrir el cadàver. Durant molt temps, però, i sense que ningú no gosés tocar-los, van quedar al mig del carrer un vano tacat de sang i un ganivet amb la punta rebregada.

Viure i morir de forma tan novel·lesca, tan cinematogràfica diríem ara, és el preu, o la recompensa, que van haver de pagar la bella Maria Dolors, el fotògraf Guillem, i molts altres membres de la família Areny Plandolit, per formar part d'una llegenda.

L'origen hem de buscar-lo en la casa Areny d'Ordino.

Situem-nos, per evitar remuntar en excés el torrent de la història, cap a la segona meitat del XVIII, un segle abans del naixement del nostre protagonista.

La casa Areny ja s'havia convertit en una de les cases pairals més fortes de les valls d'Andorra. Era propietària d'una quarta part de les terres privades de tota la parròquia i havia invertit també en una de les activitats més pròsperes del segle: les fargues, la indústria rural del ferro.

El poder econòmic a Andorra anava lligat, aleshores i ara, al poder social i polític. Molta gent de la parròquia tenia una relació de dependència - el que els antropòlegs anomenen relació de patró-client - amb la família: els feien de masovers, d'arrendataris, de mitgers, de mossos, de minyones, de traginers de carbó i ferro, etc. També les institucions locals, els consells del Quart i del Comú d'Ordino, i fins i tot els d'altres pobles o parròquies, acudien per demanar diners a la casa Areny a canvi de la venda de partides de boscos per carbonar o de la venda a carta de gràcia (una mena de préstec hipotecari) dels cortons i pastures comunals. Pel que fa a la política, els hereus de la casa Areny - que durant generacions van rebre a la pica baptismal el nom de Guillem - van ocupar sovint la sindicatura del Consell de la Terra. També se'ls encarregava, com a síndics exteriors, negociar davant de les autoritats dels països veïns els afers delicats d'Andorra. La casa exercia, doncs, un paper capital de medidora entre la comunitat pagesa i el món exterior per solucionar problemes polítics delicats, en un país on la fina diplomàcia era garantia de supervivència.

A tall d'exemple, fem un cop d'ull als càrrecs que els homes de la família exercien l'any 1877: Guillem d'Areny i Solà era síndic de les Valls i poc després exercirà de batlle de la Seu d'Urgell; el seu pare, Guillem d'Areny i Montargull, feia de veguer episcopal; l'oncle Ignasi era canonge degà del Capítol d'Urgell i el seu germà Ignasi va ser nomenat alcalde del crim de la Cancelleria de Granada pel rei de les espanyes.

Igual que van començar a fer en aquesta època moltes famílies de les grans cases pairals catalanes, els Areny van buscar la progressió social per dues vies que estaven estretament lligades: el trasllat a ciutat i les estratègies matrimonials. Dic que estaven lligades perquè, sovint, aquella mudança urbana era precisament per mirar de fer bons

matrimonis. Primer es van traslladar en un pis del carrer del Carme de la Seu d'Urgell i, més tard, passaran llargues temporades a Barcelona. La casa pairal d'Ordino va quedar com a residència d'estiu. En les estratègies matrimonials - que portaven la consanguinitat fins als límits en què Roma podia atorgar dispensa - , els hereus de la casa es van mostrar especialment hàbils. El matrimoni de Guillem d'Areny i Solà amb la seva cosina Maria de Senaller-Jordana i Areny va aportar a la casa el vast patrimoni que els Senaller tenien al Pallars i un títol nobiliari. L'enllaç de la pubilla Maria Rosa d'Areny amb Josep de Plandolit - que va acceptar el sacrifici de la inversió dels cognoms; l'argenda dels Areny s'ho valia! - aportava les possessions dels Plandolit al mas Targarona de Sant Pere de Torelló.

El fill d'aquest matrimoni, i pare del nostre protagonista, Guillem d'Areny i Plandolit, Don Guillem, baró de Senaller i Gramenet, va encarnar el zenit del poder econòmic i social de la casa cap a la meitat del segle XIX. Don Guillem va augmentar el patrimoni, va reformar la casa pairal i es va casar amb la Maria Dolors, que a més de la seva bellesa, va aportar al matrimoni un dot extraordinari. Va ser també nomenat síndic durant la reforma de les institucions andorranes de l'any 1866 i, l'any següent, va anar a presentar Andorra a l'Exposició universal de París, on va ser rebut per l'emperador Napoleó III i els seus ministres. Tanta esplendor no va impedir, però, que s'anessin incubant els ous de la decadència.

No hi hauria novel·la riu, o pel·lícula, no hi hauria, en fi, llegenda, sense decadència.

Assassinada la seva primera dona de manera tan tràgica l'any 1855, de la qual havia tingut set fills, Don Guillem es va tornar a casar amb Carolina Plandolit i Pelati, una cosina germana que va pujar a consolar-lo des de la propietat familiar dels Targarona. Van tenir deu fills més. Alguns d'aquests, entre ells el Guillem, van néixer fora d'Andorra, no tant per la migració urbana esmentada abans, sinó

1. Aquest article va ser publicat per primera vegada a Guillem de Plandolit (1872-1932): la memòria revelada. Andorra: Govern d'Andorra, et. al., 2007; i es publica de nou per cortesia de l'autor.

a causa de l'exili a què va ser condemnat Don Guillem pel Tribunal de Corts amb motiu dels enfrontaments socials que es van generar per la concessió de balnearis i casinos per part del Consell General. Un conflicte que va afectar de ple la família, va iniciar un divorci dolorós amb la societat del país i li va fer una bona lluna al patrimoni. No obstant això, l'element detonador que va desencadenar el declivi de la casa va tenir més a veure amb els enfrontaments en el si de la família com a conseqüència dels plets entre els germans per l'herència de Don Guillem, que no pas les turbulències de la política andorrana.

Guillem de Plandolit, el nostre fotògraf, era fill de Don Guillem i de Doña Carolina. Va néixer a la Seu, segurament a la casa del carrer del Carme, el 18 de febrer de 1872. Quatre anys després, va morir el seu pare, que estava exiliat a Tolosa. La baronessa va començar una llarga lluita als tribunals amb els fills de la primera dona, sobretot amb el primogènit, Josep d'Areny-Plandolit Parrella (a), Pepe -un bala perduda ben conegut per tots els prestadors de Barcelona-, per l'herència de les nombroses propietats de la família escampades per tot Catalunya. De res li va servir, doncs, al petit Guillem dur el nom amb què havien batejat a tots els hereus de la casa des de feia segles.

Per seguir millor els plets, la baronessa es va traslladar a viure a Barcelona, en un pis del carrer Santa Anna, entre les rambles i el portal de l'Àngel. El canonge Don Joan Peiró, nebot del bisbe Caixal i tutor dels fills a la mort del pare, anava col·locant els nois a l'internat del Col·legi de Jesús, Maria i Josep que el pare Manyanet (convertit en sant l'any 2004), natural de Tremp, acabava de fundar a Sant Andreu del Palomar. El col·legi, conegut com Can Padres, el pis del carrer Santa Anna i alguns estius a Ordino devien ser els escenaris de la infantesa i l'adolescència del Guillem. Però l'escenari més habitual va ser, sens dubte, el de la preocupació pels resultats dels judicis, l'angoixa per les estretones econòmiques a les quals no estaven acostumats i una salmòdia constant de queixes de la baronessa per tanta desgràcia.

No va ajudar gens a millorar aquest panorama el destí que la vida tenia preparat per als seus germans. Tres van morir

infants: el Pere, el Carles i la Concepció. La Maria Rosa, la Roseta, va néixer impedita, esguerrada com deien al poble. El Joaquim, el Quimet, es va fer capellà i va morir jove a Montserrat. La Josepa es va casar amb un militar i va tenir dues nenes que van morir sense descendència. El Joan va seguir els passos del seu germanastre Pepe i va aparèixer amb freqüència, amb d'altres calaveres fills d'aristòcrates, a les pàgines de successos i de tribunals de la premsa de la ciutat. Va morir jove i solter. L'Assumpció, la Sumpta, va ser una noia de gran sensibilitat i sentit de l'humor, però amb una salut molt fràgil. Casada amb un notari, va morir a 32 anys sense poder tenir el fill que tant anhelava. El petit, el Pau Xavier, va ser el darrer personatge excepcional de la nissaga. Metge, taxidermista i afeccionat a la màgia, va crear el Museu de Ciències Naturals a la borda de la casa pairal d'Ordino i va tenir dos fills i dues filles.

Doña Carolina, la baronessa, va morir l'any 1902. Havia aconseguit salvar bona part de les propietats d'Andorra per als seus fills en els plets amb els fillastres. Va fer testament davant el notari Gallardo de Barcelona, en el qual deixava la casa pairal d'Ordino indivisa per als fills vius, i de les altres possessions, mobles i immobles, es feien set lots que es van tirar a sort. Poques coses hi ha tan il·lustratives de l'ensulsiada de la casa com el testament de la baronessa, on es van repartir les terres i les bordes, tota la roba, els mobles i els estris de cuina de la casa d'Ordino i del pis de Barcelona i els objectes de culte de la capella. En llegir-lo, és difícil no tenir una sensació atüidora, també molt cinematogràfica, de desastre. Transcripció un fragment on apareix un dels lots que van tocar al Guillem.

“Mobiliario y objetos de cocina. Séptimo lote: Adjudicado a don Guillermo.

Una cama de nogal – Un jergón – Un colchón – Seis sillas de terciopelo carmesí – Una cómoda antigua para señora – Una percha – Una mesa de noche – Un sofá con tres almohadas – una silla de montar – Un cuadro de la Virgen al óleo con marco dorado – Una cacerola de hierro grande – Una sartén – Una bandeja grande – Una fiambra – Un brasero – Un pote de latón – Un vaso de noche – Una tapadera y raspadora

– Una plancha – Dos moldes – Un embudo – Una palangana – Varios estropajos – Una chocolatera – Una cafetera – Un bucoy – Una romana grande – Cuatro rejas para arar – Dos azadones – Dos bancos y unas cajas viejas.”

Guillem de Plandolit es va casar amb Maria Rossell Novau, del poble de Fontdepou, prop d'Àger. Durant anys van viure amb la Teresina, la germana soltera de la seva dona (igual que la tia Conxa va viure amb la baronessa), en un pis de cal Duró de la Seu, al carrer de Sant Ot, cantonada Sant Ermengol. A banda de la dedicació a la fotografia, sabem que Guillem de Plandolit va estudiar dret i era procurador dels tribunals, una activitat que exercien molts fills de cases riques. Va tenir un despatx al carrer Caçador de Barcelona.

Sabem, també, que era maçó, la qual cosa afegida a aquella vida entre diletant i bohèmia de fotògraf, devia despertar nombroses malfiances en una ciutat de capellans no gaire liberals com era la Seu.

Víctor Balaguer, a qui la baronessa va regalar una còpia del Manual Digest quan feia de ministre a Madrid perquè els donés un cop de mà en els judicis, també era maçó. Diuen, però, que els capellans van aconseguir en el darrer moment que es penedís de les seves idees per poder-li fer uns bons funerals (altres expliquen que en realitat el seu cos descansa a la casa museu de Vilanova i la Geltrú). L'atac de cor de Guillem de Plandolit va impedir als capellans intentar salvar la seva ànima i als nens apropar-se a l'escenari de la mort. El seu va ser un dels primers enterraments civils de la ciutat.

La Maria i la Teresina, la dona i la cunyada, van continuar vivint de manera precària al pis de cal Duró. Quan va morir, unes dècades després, els hereus i els familiars van recuperar pergamins i documents, alguns estan dipositats a l'arxiu del bisbat, i caixes de clixés fotogràfics. Uns quants clixés s'havien, però, fet malbé amb la pluja. “Tots aquests instants es perdran en el temps com llàgrimes en la pluja”, diu un personatge en una famosa pel·lícula i amb la neteja del pis, de ben segur, també es van perdre molts records i el vaso de noche i las cajas viejas del testament de la baronessa.

L'any 1936, quatre anys després del Guillem de Plandolit, va morir el Pau Xavier, el benjamí de la família. Amb la mort dels dos darrers germans, ens podríem fer la pregunta amb què he començat aquestes línies: s'havia acabat la llegenda dels Areny Plandolit?

Si de cas es van extingir les vides novel·lesques o cinematogràfiques dels protagonistes principals, però mai la llegenda.

Les fotografies que es mostren en aquesta exposició (i també les que es van perdre en la pluja), els llibres de la biblioteca i els documents de l'arxiu patrimonial, on encara queden moltes històries per descobrir, les vaixelles i els mobles de la casa que es van salvar de la diàspora notarial i es conserven al museu d'Ordino, i els darrers records que guarden els familiars i els conciutadans, són alguns dels materials que donen a la llegenda de la família Areny Plandolit la qualitat d'immortal.

Joan Peruga

El fons Guillem de Plandolit

Trobar un fons fotogràfic de 438 negatius (383 plaques de vidre i 55 nitrats de cel·lulosa) del primer terç del segle XX, és una descoberta gairebé màgica i, encara més, si està format íntegrament per fotografies del Principat d'Andorra realitzades per un fotògraf andorrà. La màgia, es converteix en una realitat insuperable.

El llegat fotogràfic de Guillem de Plandolit, és un fons que sorprèn des del primer moment, el volum de negatius que es va tenir la sort de veure dins de les caixes originals ja deixava intuir la qualitat del contingut.

En el primer anàlisi dels negatius que es va fer in situ es va obtenir la informació necessària per fer la valoració del fons fonamentada en la informació iconogràfica i l'estat de conservació.

L'interès, del fons, es va confirmant i incrementant a mesura que es visualitza el detall del contingut.

Un segon element important en la valoració dels fons documentals és l'estat de conservació. És freqüent que ni la forma ni el lloc on es conserva aquest tipus de documentació siguin els adequats. Les plaques de vidre no estaven en un estat òptim però el més preocupant era l'estat dels negatius de nitrats de cel·lulosa.

Estat de conservació dels negatius

Com s'ha esmentat els negatius del fons de Guillem de Plandolit no es trobaven en les millors condicions de conservació, alguns dels negatius han patit deterioraments físics derivats d'aquesta manipulació i del seu precari emmagatzematge. Tot i que químicament les plaques de vidre són força estables, els negatius amb suport de nitrats de cel·lulosa són els que han patit més les conseqüències d'una mala manipulació i un mal emmagatzematge. Els negatius de nitrats de cel·lulosa són molt inestables per la composició química del plàstic que li fa de suport, és un material que es degrada sol i amb molta facilitat, és un producte auto-inflamable.

Actualment tots aquest negatius estan degudament salvaguardats respectant les normes internacionals de conservació i preservació per als materials fotogràfics i per permetre'n la consulta i l'ús s'han duplicat en format digital.

La recuperació física del fons calia acompanyar-la del posterior treball de classificació i identificació que ha donat com a resultat el coneixement i l'anàlisi d'imatges que considerem d'importància rellevant per al patrimoni gràfic del país. El coneixement que aporta aquest fons documental permet poder realitzar un treball de revisió d'autories de diferents fotografies i també de postals. Aquest anàlisi s'acompanya en aquest mateix catàleg.

Informació tècnica del fons

Dates extremes: 1902-[1933]

Volum: 438 negatius. 383 negatius en suport de vidre i 55 negatius en suport plàstic i de nitrats de cel·lulosa.

Mides del suport original: 9x12 cm – 13x18 cm

Temàtica: paisatges, actes socials, visites oficials, costums. Moltes imatges pensades per editar postals

Guillem de Plandolit, postaler desconegut. 1902-[1933]

A tall d'introducció

Com molts dels seus coetanis fotògrafs de l'època (Pi y Oliver, de Perpinyà; V. Builles, d'Aix dels Tèrmes; José Claverol, de la Seu d'Urgell; Marius Pons, de Besiers; Obrador i Buixeda (OyB) de Sabadell; Àngel Toldrà Vi-anzo (ATV), de Barcelona...), Guillem de Plandolit també produeix un gran nombre de postals, algunes editades en edicions limitades per ell mateix i altres editades per editors de postals.

Com passa moltes vegades amb la història de la fotografia i concretament amb la història de la fotografia andorrana, hi han alguns buits temporals i de producció que queden per descobrir. I aquesta és una tasca apassionant.

Per sort, amb la descoberta de nous fons o amb la recuperació de coneguts, es va estirant el fil d'aquesta troca històrica i fotogràfica i es poden anar posant noms i cognoms a algunes imatges, algunes en estat d'anonimat i d'altres, per la manca d'informació i pel desconeixement, amb autories d'altres fotògrafs de l'època.

Sens dubte resulta emocionant i, no cal dir-ho, gratificant, el fet de poder resoldre algun d'aquests petits enigmes de la petita història fotogràfica del país.

Amb la recuperació del fons V. Builles es va saber qui era l'autor que s'amagava darrere del nom d'un postaler anomenat Photo Axèenne, i ara amb el treball de classificació i recerca dut a terme amb el fons Guillem de Plandolit es va estirant el fil de la nostra història i es pot anar posant noms i cognoms a algunes imatges conegudes i a altres de noves.

El fet de poder posar autories a les imatges desconegudes és reconèixer la feina feta per uns fotògrafs pioners al nostre país. Altres vegades resulta sorprenent i, amb la cautela justa i necessària que necessita el tema, cal rectificar

l'autoria d'alguna fotografia, que durant anys ha portat, per desconeixement, el nom d'algun altre fotògraf.

Rectificar algunes autories no és, ni ha de ser, un acte de desvalorització, ans al contrari, ha d'esdevenir un acte d'anar posant l'ordre just de les coses dins de la història de la fotografia andorrana de començament del segle XX.

Guillem de Plandolit i les seves postals

Primeres edicions. Guillem de Plandolit, fotògraf i editor

Per poder descobrir les postals elaborades per Guillem de Plandolit, la pista de tot plegat ens la dona el mateix autor. A l'hora de revisar els negatius originals fets pel mateix fotògraf trobem una sèrie d'imatges duplicades dels seus negatius originals (plaques de vidre) sobre negatius de nitrat de cel·lulosa (en un estat de conservació molt dolent), on el mateix autor enquadra les imatges i n'elimina el que, per ell, és superflu per convertir un negatiu en una postal; alhora escriu a mà, sobre un paper vegetal que enganxa al negatiu, el lloc de la imatge. Aquesta és la primera pista.

Curiosament, l'any 2009 (cal recordar que el fons va ser adquirit l'any 2008) la Societat d'Estudis Filatèlics i Postals d'Andorra revisa el treball fet l'any 1989 per Jean-Pierre Rivière (especialista en filatèlia). Aquesta revisió la du a terme el col·leccionista Louis Ducreux i la publica com a Répertoire des 1ères Cartes postales 1902/1920 des Vallées d'Andorre. Aquest important recull de postals dona la pista definitiva que confirma que aquests negatius enquadrats artesanalment són les matrius d'algunes de les postals fetes pel fotògraf Guillem de Plandolit. Alhora sabem que el fotògraf realitza quatre sèries diferents de postals i algunes les signa de maneres diferents, amb les inicials G. P. o G. de P.

De la **sèrie I**, l'autor en fa un edició numerada i limitada de 36 postals, amb un marge blanc i ampli a la dreta per escriure-hi.

L'estudi realitzat per Louis Ducreux diu que la primera postal timbrada és de la sèrie I, amb data del 12-02-1902, la qual cosa desfà la teoria que l'autor va començar

a produir imatges l'any 1903 (vegeu el llibre Guillem de Plandolit 1872-1932. La memòria revelada, publicat l'any 2007).

Les **sèries I i II**, Louis Ducreux diu, al seu estudi, que es van fer fins a l'any 1904.

La **sèrie III** la va editar l'any 1905. Les imatges ja no estan numerades, però mantenen els marges blancs. Manté les imatges de les sèries anteriors i n'hi incorpora algunes de noves.

La **sèrie IV**, i última, feta pel fotògraf l'edita, segons l'estudi de Ducreux, l'any 1915. En aquesta sèrie l'autor fa un canvi en el format de les postals: la imatge va a sang, sense rivets blancs, i amb imatges noves.

Dins d'aquesta IV sèrie hi trobem una postal de la visita del copríncep episcopal a les Valls. El copríncep episcopal que surt a la imatge és Justí Guitart Vilardebò, que va ser copríncep entre els anys 1920 i 1940. Però l'any 1915 (data de l'edició de la IV sèrie) el copríncep episcopal era Joan Benlloch Vivó; de fet, ho va ser entre els anys 1907 i 1919. I és aquí on sorgeix algun dubte de les dates d'aquesta IV sèrie.

Pel que fa a la numeració de la sèrie I proposada per Louis Ducreux, s'ha localitzat alguna postal que no coincideix en aquesta numeració. Com a exemple, la postal núm. 22 que es mostra més avall; la fotografia és de la Casa de la Vall, i dins de l'estudi realitzat per Louis Ducreux pertany a una imatge de Sant Antoni de la Grella.

Creiem, però, que el fotògraf Guillem de Plandolit fa diferents edicions de postals dins d'aquesta sèrie I i repeteix numeracions amb fotografies diferents, com és en el cas explicat. De fet, dins de l'estudi proposat per Louis Ducreux ja s'han trobat algunes numeracions repetides amb diferents imatges.

Cal dir que la producció d'aquestes primeres quatre sèries de postals és força artesanal. L'autor no fa servir cap tipus d'impressió fotomecànica per realitzar-les i les postals estan positivades sobre paper fotogràfic; el suport és el típic revers de postal. Utilitza diferents reversos durant la producció d'aquestes quatre primeres sèries.

Postals de la sèries I i II

Dues postals de la mateixa imatge. La superior pertany a la sèrie II, té el nom i el lloc en vertical. La inferior, datada el 25-4-1902, pertany a la sèrie I. Té el nom i número de postal a la part inferior dreta. Cal dir que la numeració mostrada en aquesta postal i la de l'estudi realitzat per Louis Ducreux no coincideixen

Revers de les dues postals sense cap indicatiu de l'autoria

230-FGP. Negatiu original de vidre, de les postals anteriors, que pertany a la postal numerada amb el núm 22. any 1902

193-FGP. Negatiu original de vidre, de la postal que l'estudi de Louis Ducreux té numerat com la postal 22. Camí de Sant Antoni de la Graella (1902-1904)

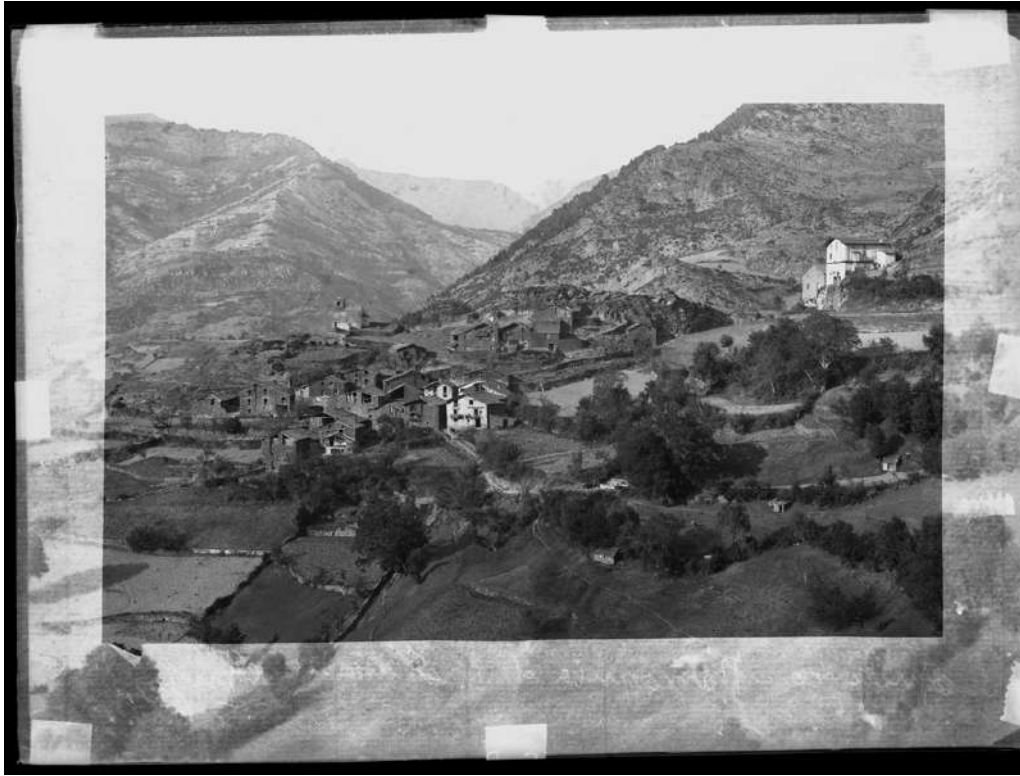
Postals de la sèrie III

123-FGP. Negatiu original de placa de vidre, de la postal anterior (1903-1920).

Postals de la sèrie IV

184-FGP. Negatiu original de nitrat de cel·lulosa,
amb els enquadraments fets per l'autor (1902-1915).
Al costat, la postal extreta d'aquest negatiu.

280a-FGP. Negatiu original de la visita de Justí Guitart Vilardebò (1920-1940). Editada dins de la sèrie IV de postals (1915).

Revers d'una postal editada per Guillem de Plandolit. A la banda inferior esquerra es veuen les inicials del fotògraf editor G. de P.

224-FGP. Negatiu original de nitrat de cel·lulosa, utilitzat per realitzar la postal núm. 13 de la sèrie I.
Al marge superior dret es veu la impressió feta a mà. Andorra la Vella, 1904.

*Segones edicions. Guillem de Plandolit, fotògraf;
Fototípia Thomas, editor*

La producció de postals del fotògraf Guillem de Plandolit no acaba amb aquestes quatre sèries de postals artesanals fetes amb paper fotogràfic sense passar per la impremta. La seva evolució com a editor de postals queda aturada i traspasa la tasca d'edició de les seves imatges a la Fototípia Thomas de Barcelona. Aquí comença la producció de postals de Guillem de Plandolit amb la fototípia, un procés fotomecànic.

Amb la producció de les seves postals per part de la Fototípia Thomas, Guillem de Plandolit aconsegueix una producció, una qualitat i una distribució més grans i importants.

En què consisteix la fototípia?

La fototípia va ser un procediment creat l'any 1856 per Louis Alphonse Poitevin, fotògraf i investigador francès, i millorat per Joseph Albert, fotògraf alemany. Sobre una matriu feta amb una placa de vidre, s'hi posava una capa d'emulsió fotosensible, que es feia coure i tot seguit feia d'impressió per contacte directe amb el negatiu fotogràfic. La gelatina es feia més soluble en les zones transparents. Així aconseguien que la tinta s'absorbís amb més facilitat a les zones transparents. Aquest sistema foto-

meccànic estava limitat a tiratges de 500 postals, ja que la gelatina es feia malbé i perdia qualitat. Aquesta tècnica va ser molt utilitzada des del 1897 fins a mitjan segle XX.

La Fototípia Thomas va ser fundada l'any 1880 per Josep Thomas i Bigas. L'any 1901 va començar dins del món de la impressió de les postals. Al voltant de l'any 1915 la seva empresa s'havia convertit en una de les més grans productores de postals de tot Espanya.

Durant els anys en que la Fototípia Thomas fa d'editor a Guillem de Plandolit s'elaboren diferents sèries de postals i en diferents formats. En trobem tres sèries diferents, en àlbums de 20 postals.

Aquestes tres sèries són dos petits àlbums de postals encunyades per la banda esquerra per poder-les tallar i utilitzar. Els dos àlbums utilitzen imatges diferents. Aquestes postals estan signades amb la llegenda Cliché Plandolit. Durant molt temps es creia que les postals signades amb aquesta llegenda pertanyien a Pau Xavier d'Areny-Plandolit.

534-FGP. Negatiu original de la postal núm. 15.
Canillo, 1913-1922.

Les dates d'aquestes sèries de postals són difícils de determinar. Hi ha la possibilitat de creure que a partir dels anys 20 del segle passat Guillem de Plandolit comencés a treballar amb aquest editor de postals. És una suposició basada en el fet que les postals elaborades i editades pel fotògraf tenen el seu punt final amb la sèrie IV, que té la franja de dates amb els anys 20. Tot i així és molt possible que un cop mort l'autor de les fotografies (1932-1933), se seguissin editant postals.

Recto i verso d'una de les edicions de les postals de Guillem de Plandolit amb la Fototípia Thomas,¹⁶

526-FGP. Negatiu original
de la postal núm. 19.
Pal, 1902-1915.

Recto i verso d'una de les edicions de les postals de
Guillem de Plandolit amb la Fototípia Thomas.

Guillem de Plandolit, autories i confusions

Com ja s'ha anat explicant, amb aquest fons fotogràfic es pot estirar una mica més el fil d'aquesta troca que és la història de la fotografia a Andorra i, per sort, a poc a poc es va descabdellant.

Segur que amb la descoberta i recuperació de més fons fotogràfics i amb la realització de nous treballs de recerca es podrà continuar corregint errors d'autoria i descobrir noves fotos, noves autories i, amb paciència, es podrà anar tancant el cercle, que actualment encara presenta algunes obertures per on s'escapa informació.

Dins d'aquest apartat intentem aclarir alguns dubtes que ha generat la descoberta d'aquest fons.

Henri Gaussen versus Guillem de Plandolit

L'any 2004 l'Arxiu Nacional d'Andorra incorpora, en format digital, 115 imatges realitzades pel geògraf i fotògraf francès Henri Gaussen. Els negatius originals d'Henri Gaussen estan custodiats als Arxius Departamentals de l'Alta Garona i són propietat de la Universitat Paul Sabatier de Tolosa.

Dins d'aquesta interessant col·lecció hi trobem sis fotografies amb les mateixes característiques de les postals de les sèries I, II i III realitzades per Guillem de Plandolit entre els anys 1902 i 1914.

Aquestes imatges les vam exposar i publicar al catàleg de l'exposició realitzada l'any 2007, Henri Gaussen 1891-1981, publicat pel Govern d'Andorra. En aquest catàleg, i seguint les fitxes descriptives dels Arxius Departamentals de l'Alta Garona, s'atorga l'autoria d'aquestes imatges a Henri Gaussen.

No és fins a la descoberta del fons Guillem de Plandolit que ens adonem que aquestes fotografies no les ha fet el fotògraf Henri Gaussen ni cap dels seus acompanyants durant els seus viatges a Andorra. I amb l'ajut del treball portat a terme per Louis Ducreux, sabem que són postals de les sèries esmentades.

Aquestes sis fotografies pertanyen a Guillem de Plandolit. Dins del catàleg on surten publicades es poden trobar a les pàgines següents: 44, 65, 79, 80, 81 i 103.

Fotografia publicada a la pàgina 80 del catàleg Henri Gaussen 1891-1981.

449-FGP. Meritxell, 1902-1914. Negatiu original de nitrat de cel·lulosa.

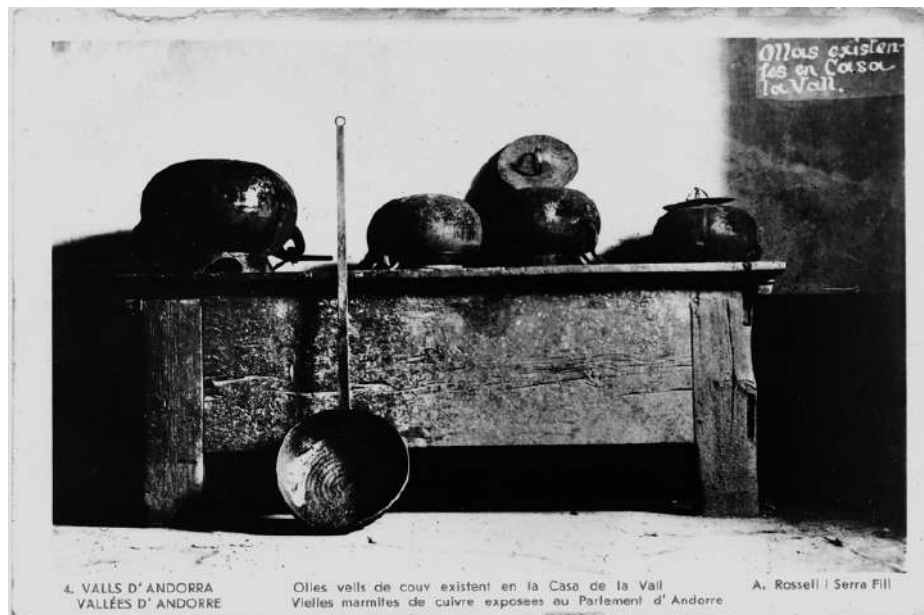

Guillem de Plandolit i altres postalers

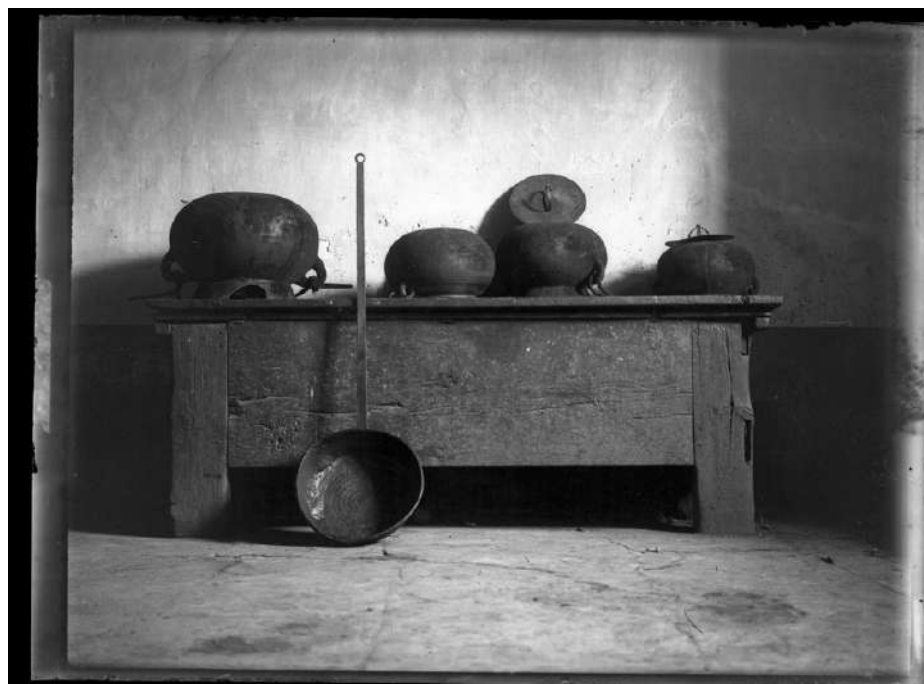
A l'Arxiu Nacional d'Andorra hi podem trobar diferents col·leccions de postals, però pel volum i per algunes de les sèries més importants de postals hi ha dues col·leccions de referència, el fons Parisel i el fons Glanet; entre totes dues sumen més de 5.000 postals, que van des de l'inici del segle XX (Pi y Oliver, Labouche...) fins a les emblemàtiques postals espanyoles de l'Escudo de Oro.

Hem repassat aquest fons de postals per poder esbrinar les autories de postals editades i no signades per Guillem de Plandolit, i ens hem trobat una postal signada per A. Rossell i Serra fill, el negatiu original de la qual pertany a Guillem de Plandolit.

Com es pot veure a la reproducció de la postal, segueix la línia d'escriure a mà en un marge de la fotografia la llegenda corresponent, que coincideix amb les postals editades per Guillem de Plandolit dins de les sèries I, II i III entre els anys 1902-1914. El fet diferencial d'aquesta postal és que està impresa mecànicament (cosa que no passa amb les sèries referenciades de Guillem de Plandolit) sobre un cartró brillant amb marge blanc on posa la llegenda, la seva pròpia numeració i una autoria, en principi, que no seria la correcta.

Postal núm. 248 del fons Parisel de l'Arxiu Nacional d'Andorra. L'autor de la postal és A. Rossell i Serra fill.

407-FGP. Bodegó a la Casa de la Vall, 1902-1914. Negatiu original de nitrat de cel·lulosa.

Guillem de Plandolit i els seus coetanis andorrans

Durant el seu període de producció fotogràfica, Guillem de Plandolit va coincidir amb diferents coetanis seus andorrans: Joaquim de Riba Camarlot, el seu germà petit Pau Xavier de Plandolit, Josep Lluís Molné, Julià Reig Roqueta, José Claverol...

Anàlisi d'una fotografia

Instantània de la inauguració, per part del bisbe Joan Benlloch Vivó en presència del Consell General, de la carretera d'Andorra. Agost del 1913.

Aquesta imatge va ser presa presumptament pel fotògraf José Claverol. Podria ser una instantània més d'un esdeveniment social molt important per a l'època.

Però si analitzem bé la imatge, al mig de la rotllana de la gent es veuen perfectament dos fotògrafs amb trípod amb les seves pesades càmeres de plaques. També hi ha un tercer home. Els dos fotògrafs estan perfectament situats davant d'una escena important. Estan acabant d'ajustar els aparells fotogràfics per poder captar una instantània que molt possiblement és una peça única i d'un valor important. Amb aquests pesats aparells fotogràfics realitzar una imatge necessitava el seu temps i calia afinar bé; no sempre es podien fer diferents negatius de la mateixa escena. El moment havia de ser precís.

El fotògraf de la dreta de la imatge sembla que és Guillem de Plandolit i el de l'esquerra no l'hem pogut identificar. En tot cas, alguns dels fotògrafs coetanis de Plandolit van ser presents en l'instant del preuat cop de pic per part del senyor bisbe.

Còpia en paper de la fotografia possiblement feta per José Claverol.

Els protagonistes de l'escena són els següents:

- d'esquena al fotògraf: el Consell General, el bisbe, treballadors i convidats a l'acte;
- de cara al fotògraf: dos fotògrafs i públic al fons de la imatge.

Però som capaços d'imaginar-nos aquesta imatge captada pel fotògraf de la dreta de la imatge, el que suposem que és Guillem de Plandolit?

02-FGP. Negatiu original sobre placa de vidre.

Aquí la tenim; s'hi veu perfectament retratat l'altre fotògraf que, presumptament, seria José Claverol, que es qui, en principi, va realitzar l'altre fotografia (en vertical) del dia de l'acte de la inauguració de la carretera

Aquest negatiu, pertany al fons de Guillem de Plandolit, que sembla que va ser qui va captar aquesta famosa imatge. L'autor d'aquesta fotografia és el fotògraf que queda a la dreta de la fotografia anterior.

Si fem un exercici de situació, aquesta és la perspectiva correcta que veuríem si miréssim pel visor (vidre esmerilat) de la seva càmera de plaques. Per ser correctes, la veuríem així:

La imatge següent és la mateixa que el negatiu sencer del fons Guillem de Plandolit. És un contacte a “negatiu sencer” de la fotografia publicada al llibre Escrit amb llum. Fotografies de Josep i Valentí Claverol, publicat, en segona edició, l'any 1996 pel Govern d'Andorra

L'escena és la mateixa! L'única diferència és que la imatge publicada al llibre respecte de la de la placa de vidre queda una miqueta més enquadrada –perdem algun centímetre d'informació–, la qual cosa ens indica que no és el negatiu sencer que es troba en el fons de Guillem de Plandolit.

I diem única diferència perquè, un cop analitzada amb profunditat i diverses vegades, podem constatar que la posició i l'actitud de tots els personatges és la mateixa –no hi ha cap diferència de posicionament ni de possible moviment– i que fins i tot els deterioraments físics són els mateixos tant a la placa original com al contacte. Per exemple, es pot veure un petit deteriorament del negatiu original a la banda inferior esquerra –als peus d'un nen– que també es veu reflectit al contacte del llibre. Un altre deteriorament significatiu es detecta als punts negres, picats, a tot el voltant de les mans del bisbe.

Després d'haver vist i analitzat aquestes i altres pistes que ens dona la mateixa imatge, creiem que no hi ha dubte que és la mateixa fotografia. La pregunta que se'ns planteja és com s'ha traspasat una fotografia d'un fons a l'altre. Els autors podien compartir imatges? És un nou interrogant dins d'aquesta troca de la història de la fotografia andorrana.

Dins de la història de la fotografia andorrana, encara tenim feina per omplir alguns buits i alhora descobrir noves dades que ens ajudin a resoldre algun dels enigmes fotogràfics pendents, tant dins d'aquest meravellós fons del fotògraf Guillem de Plandolit com en d'altres, i resseguir treballs com el del col·leccionista Louis Ducreux, per ampliar-los i poder anar certificant noms i dates per completar, tant d'aquest fons com d'altres.

Isidre Escorihuela Magrinyà
Responsable dels fons fotogràfics de l'ANA

Bibliografia

BADIA BATALLA, Francesc: *El copríncep Mons. Justí Guitart i el seu Temps (1920-1940)*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007

DUCREUX, Louis: *Répertoire des 1ères cartes postales 1902/1920 des vallées d'Andorre*. Société d'Etudes Philatéliques et Postales de l'Andorre, 2009

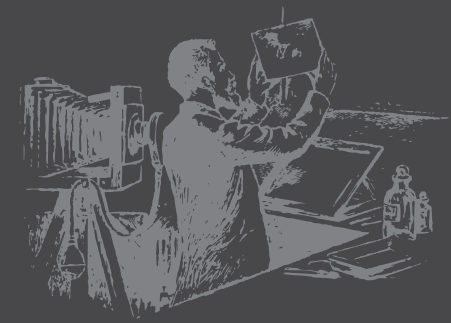
LÓPEZ MONDEJAR, Publio: *Historia de la fotografía en España. Fotografía y sociedad. Desde sus orígenes hasta el siglo XXI*. Lunwerg editores, 2005

LLUELLES, Maria Jesús: *El segle XX. La modernització d'Andorra*. Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra i Pagès editors, S.L., 2004

PERUGA, Joan; VILLARO, Albert...: *Guillem de Plandolit (1872-1932) La memòria revelada*. Govern d'Andorra Ministeri d'Afers Exteriors, Cultura i Cooperació. Arxiu Nacional d'Andorra, Ajuntament de la Seu d'Urgell, Arxiu Municipal, Fundació Crèdit Andorra. Fundació "la Caixa", 2007

UBACH, Josep M^a.: *Escrit amb llum. Fotografies de Josep i Valentí Claverol (andorra 1902-1967)*. Segona edició. Govern d'Andorra, 1996

VELA PALOMARES, Susanna: *Henri Gaussen 1891-1981*. Govern d'Andorra, 2007

Catàleg fotogràfic

Guillem de Plandolit, entre la instantània i la postal (1902 - 1932)

El poble...

1. Grup de quatre nens, asseguts a la porta d'entrada de la Casa de la Vall. 1902-1932

Fotografia:
337-FGP

2. Un grup de noies i nenes vestides de Festa Major a la plaça d'Andorra la Vella, amb llençols penjats dels balcons. 1920-1930

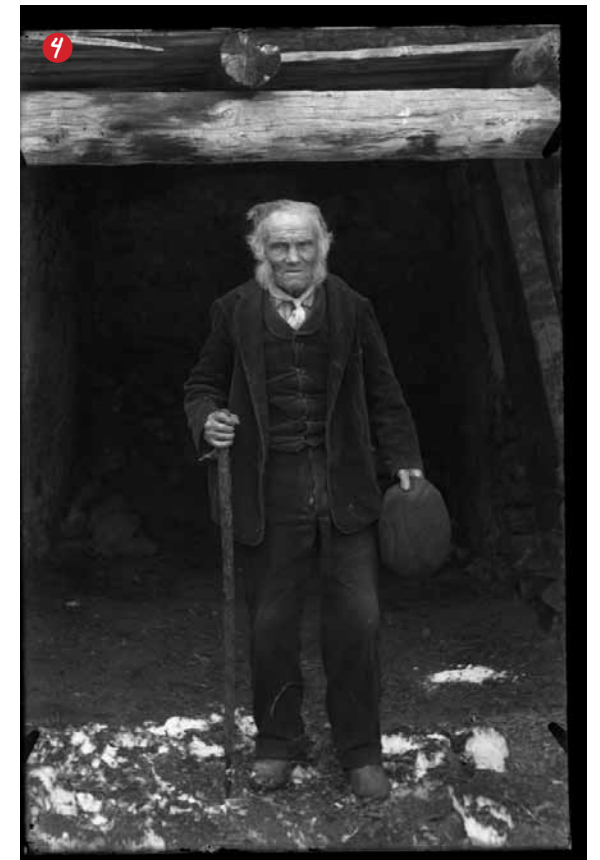
Fotografia:
338-FGP

3. Tres homes al costat d'un orri molt primitiu (cabana del Bruch) a sota de la cascada de Tristaina. L'autor va titular aquesta placa: Amb entrada a les mines. Ordino naixament Valira del Nor. 1902-1932

Fotografia:
149-FGP

4. Retrat d'un home. 1902-1932

Fotografia:
344-FGP

5 i 6. Retrats de dos homes d'Escàs, l'home més jove tocava el violí a les festes. 1902-1932

Fotografies:

342-FGP

343-FGP

7. Instantània de Pau Xavier d'Areny Plandolit i la dona, Neu Gassó Homdedeu. Ell és germà del fotògraf.

Palanca al costat del camí ral d'Ordino, a Sornàs. Al fons es veu la palanca de Sornàs i cal Moliner. 1906-1920

Fotografia:

354-FGP

8. Instantània de la casa on hi havia instal·lada la centraleta de telèfons d'Andorra la Vella. Una possible localització podria ser l'actual placeta de Sant Esteve i la casa cal Bauró. A la porta d'entrada hi ha un rètol que hi posa "Telèfon" i tres homes cossint asseguts davant d'una taula.. 1904-1920

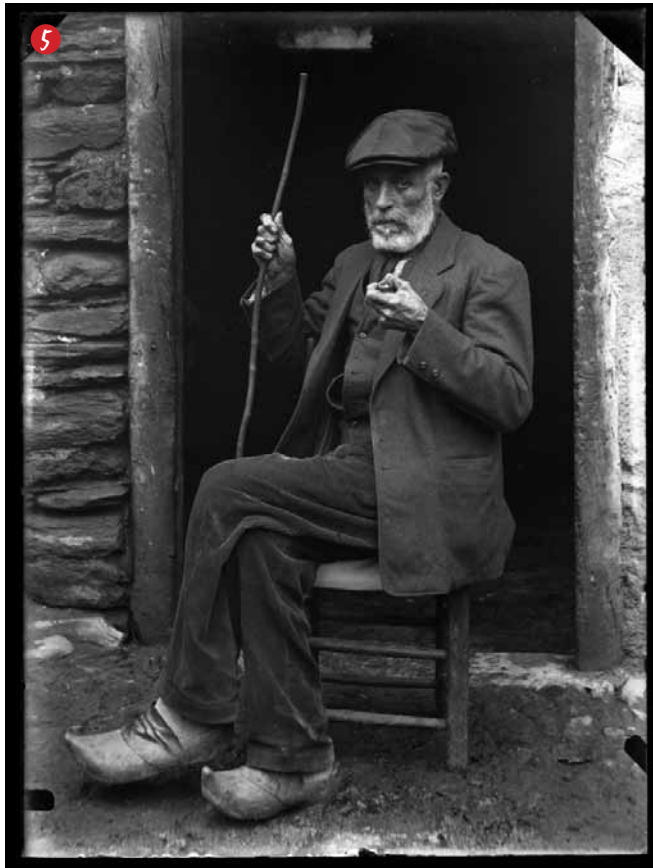
Fotografia:

510-FGP

9. Un noi en un riu gelat. 1902-1932

Fotografia:

432-FGP

Les institucions

10. El Consell General en ple, a la façana de la Casa de la Vall. Dos homes vestits de carrer, un d'ells possiblement és el secretari del Consell. El síndic general és Roc Pallarès i el subsíndic, Agustí Coma. 1928-1929

Fotografia:
286-FGP

11. Visita del copríncep episcopal Justí Guitart Vilardebó, acompanyat d'un grup de capellans. 1920-1932

Fotografia:
280a-FGP

12. Fotografia del Consell General a les escales de la Casa de la Vall. El síndic, Roc Pallarès, i el subsíndic, Agustí Coma.

Fotografia:
281a-FGP

13 i 15. Instantània de part del Consell General. 1928-1933

Fotografies:

288-FGP

515-FGP

14. Retrat de grup del Tribunal de Corts, a les escales de la Casa de la Vall.

Drets, d'esquerra a dreta (noms per confirmar):

Secundí Tomàs, batlle episcopal (amb capa i tricorni); J. Picart, fiscal, i Pere Font Altimir, batlle francès (amb capa i tricorni).

Asseguts d'esquerra a dreta: Enric de Llorens, veguer episcopal; Carles Romeu, veguer francès, i Pere Casagran, jutge delegat d'apel·lacions. 1928-1932

Fotografia:

294-FGP

16. Retrat del síndic, Roc Pallarès, i el subsíndic, Agustí Coma, a la façana de la Casa de la Vall. 1930

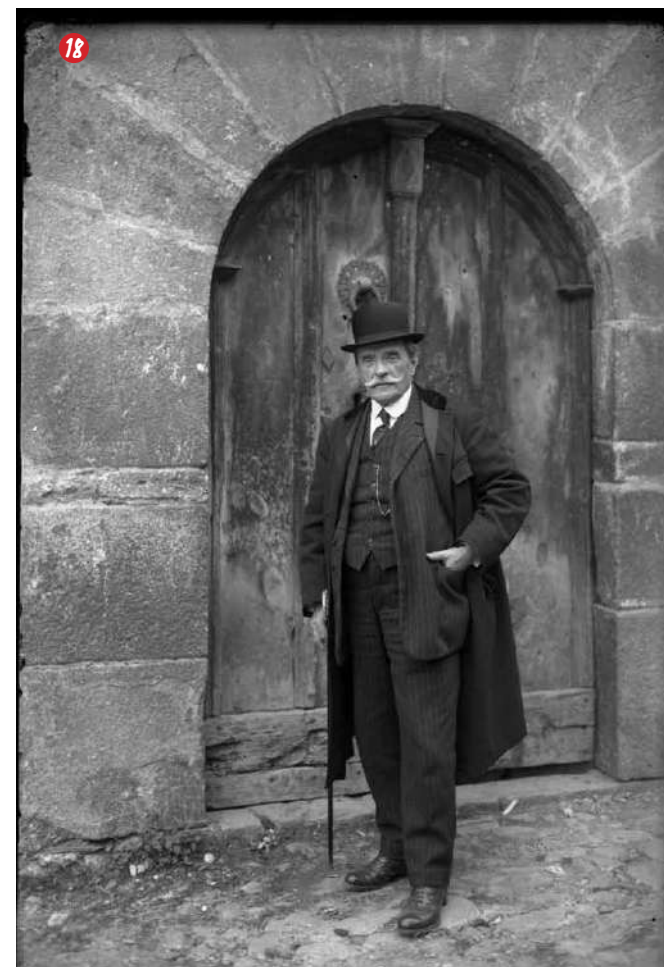
Fotografia:
299-FGP

17. Retrat, per confirmar, de Pere Font Altimir. 1928-1930

Fotografia:
300-FGP

18. Retrat del veguer francès, Carles Romeu, a la porta d'entrada de la Casa de la Vall. 1928-1933

Fotografia:
310-FGP

Un grup d'homes, entre els quals hi ha el veguer francès Carles Romeu i el jutge delegat d'apel·lacions, Pere Casagran. 1928-1933
Fotografia: 311-FGP

Una visura. 1928-1933
Fotografies: 316-FGP 317-FGP 318-FGP 517-FGP

Foto de grup dels enginyers de FHASA a les escales de la Casa de la Vall. L'home amb bigoti i barret és l'enginyer Alwin Schroeder. 1930-1933
Fotografies: 295-FGP

Sala del Consell General. 1902-1932
Fotografies: 400-FGP

Les inauguracions...

El dia 28 d'octubre de l'any 1928 es van celebrar els actes oficials de la inauguració de l'eixamplament i de l'ampliació de la primera secció de la carretera entre Andorra i Encamp.

Primer cop de pic i missa de campanya oficiada pel bisbe d'Urgell, Justí Guitart. Entre d'altres autoritats hi ha el prefecte de Perpinyà, Ferran Leroy; el veguer francès, Carles Romeu, i el jutge delegat d'apel·lacions, Pere Casagran. També hi podem veure algun personatge amb uniforme militar espanyol.

Aquesta ampliació de la carretera no es va arribar a fer fins que es van construir les carreteres per a FHASA entre els anys 1930 i 1934.

Fotografies:

331-FGP 332-FGP 329-FGP 333-FGP 330-FGP 516-FGP

i les visites oficials

El dia 26 de març de 1929 se signa la concessió de les carreteres amb FHASA, entre el delegat permanent francès, Ferran Leroy, i el Consell General.

A la imatge feta a la capella de Sant Ermengol de Casa de la Vall hi ha, entre d'altres: Carles Romeu, veguer francès; Ferran Leroy (vestit de gala), delegat permanent francès; la seva dona; el síndic general, Roc Pallarès; Enric Llorens, delegat de la mitra d'Urgell, i Pere Casagran, jutge delegat d'apel·lacions.

A la imatge feta a la plaça d'Andorra i sota l'arc de benvinguda hi ha, entre d'altres: Ferran Leroy (vestit de gala); el síndic general, Roc Pallarès; el subsíndic, Agustí Coma; Carles Romeu; Pere Casagran; Enric Llorens, etc.

Fotografies:

297-FGP

306-FGP

314-FGP

Visita oficial del delegat permanent francès, que suposadament és Marcel Bodeman.

Fotografia oficial i discurs sota l'arc de benvinguda a la plaça d'Andorra la Vella. Entre d'altres personatges, també hi ha tots els membres del Consell General, amb el síndic, Roc Pallarès, i el subsíndic, Agustí Coma; Marcel Bodeman, delegat permanent francès; Carles Romeu, veguer francès, i Pere Casagran, jutge delegat d'apel·lacions.

19, 20 i 21. Els mateixos personatges apareixen tots junts a la foto oficial a les escales de la Casa de la Vall. 1928-1929

Fotografies:

298-FGP

304-FGP

309-FGP

22. Instantània del Bisbe Joan Benlloch, a cavall per un camí ral, durant una visita al Principat. Aquesta instantània va ser presa entre els anys 1907 i 1919.

Fotografia:

347-FGP

L'agricultura i la ramaderia

23. Instantània d'un grup de pagesos plegant herba en un prat d'Andorra la Vella.

Fotografia:
364-FGP

24 i 25
Matança del porc a Segudet. 1916

Fotografies:
419-FGP
336-FGP

Fira del bestiar d'Andorra la Vella a les Peces del Felip Blau, al darrera de la Casa de la Vall, on actualment hi ha el pàrquing de Sindicatura.

La casa que queda sota del prat i està sola és cal Gabernet, que va ser el Cinema les Valls i actualment és el Teatre Comunal d'Andorra la Vella.
30 d'octubre de 1930

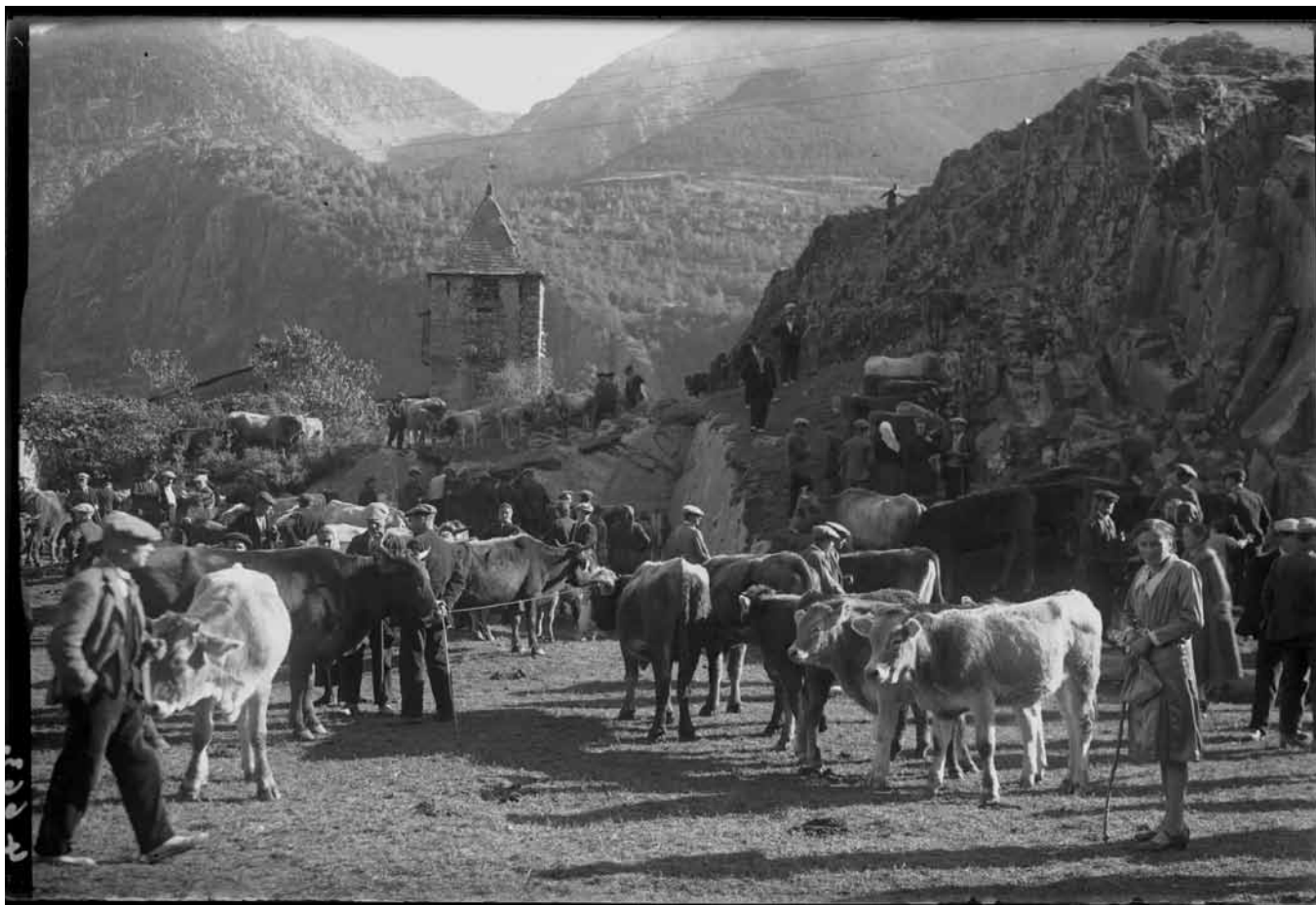
Fotografies:

356-FGP

357-FGP

358-FGP

359-FGP

Traginant amunt i avall

26 i 27. Traginers i clients, entre els anys de l'obra de l'autor.
1902-1933

Fotografies:

348-FGP

351-FGP

28. Un dona amb un matxo i dos traginers a Santa Coloma.
1902-1914

Fotografia:

352-FGP

Caravana de traguers enfilant cap al port d'Envalira. 1902-1910
Fotografies: 544-FGP 545-FGP

Festes i tradicions

29. Actes a Meritxell, entre d'altres, el síndic general Roc Pallarés. 1928-1932

Fotografies: 290-FGP

30. Un grup de gent asseguts als prats de Santa Maria a Meritxell. Les cases del fons, i d'esquerra a dreta, són: el teulat de l'era de casa Gabriel, cal Punxenta, cal Gabriel i la pastera de cal Punxenta. 8 de setembre de 1930

Fotografies: 94-FGP

31. Corranda a la plaça d'Andorra la Vella. Casa Guillemó, casa Molines, cal Cintet i part de cal Sabatè. 1904

Fotografies: 224-FGP

Ball de l'Óssa durant el carnaval a la plaça d'Ordino. La rectoria encara és l'original, no està reformada.

Entre altres cases es poden observar: la rectoria, la vicaria, la Casa Comuna, cal Ramonguem, cal Venturetes i cal Pascal. 1902-1910

Fotografies:

320-FGP 321-FGP 322-FGP

Encants de Sant Antoni a la plaça d'Ordino, al davant de la Casa Comuna.
1902-1910
Fotografies: 341-FGP

Ballada de sardanes a la plaça d'Andorra la Vella. A la casa Guillemó hi ha el rètol de FHASA, i ja hi ha instal·lada la Farmàcia Internacional. Casa del Quart, casa Guillemó, cantonada de ca l'Eduardo i cal Doret o Babot. 1930-1932
Fotografies: 223-FGP

Festa Major d'Escaldes-Engordany a la plaça Santa Anna. A la façana de ca la Felícia hi ha un rètol penjat (fet amb un drap) on hi diu "Cinematografo del Paseo gran funcion para hoy". Hi ha un grup de gent que posa per a la foto.

32, 33 i 34. Ball de Festa Major a la plaça Santa Anna d'Escaldes-Engordany. Hotel Pla. 1905

Fotografies:
508-FGP
509-FGP
511-FGP

35. Primer testimoni d'una projecció de cinema a Andorra. Ca la Felícia i cal Tura.

Fotografia:
513-FGP

Així era Andorra!

36. Sant Pere del Tarter. Església de Sant Pere del Tarter, cobert del Casalé i cal Motxo. 1902-1931

Fotografies:
095-FGP

37. Vista del poble de Prats des del camí ral. Campanar de l'església de Sant Miquel de Prats. Entre altres cases es veu cal Puigcernal. 1902-1931

Fotografia:
096-FGP

38. Vista parcial de Soldeu, pujant de Canillo. Es veuen teulats de cases.

Cal Popaire, cal Canaro, borda del Canaro, casa Calbó, borda del Naudi i borda del Molné. 1902-1932

Fotografia:
102-FGP

Espectacular vista del camí ral de Canillo a la vall d'Incles.
 Imatge on actualment hi ha el Canaro. 1902-1931
 Fotografia:
 106-FGP

Vista parcial, des del camí de Prats, del poble de Canillo. Riu de Montaup. La Rectoria encara no està reformada.

Cal Som, ca l'Aleix, cal Peret de la Torra, cobert de cal Mariano, cal Roig, cobert del Roig, Vicaria, cal Roca, cal Mijera, cobert de Sinfreu, Vicaria, cal Roca, cal Mitjera, cobert de Sinfreu, borda del Martí, cal Patxeta, església de Sant Serni. 1902-1912
 Fotografia: 104-FGP

Vista parcial de Canillo. Església de Sant Serni de Canillo amb la coberta nova. A primer terme del poble hi ha la mola de l'Aleix, el cobert de Bonavida i la casa Bonavida, entre d'altres.
1913-1922
Fotografia: 534-FGP

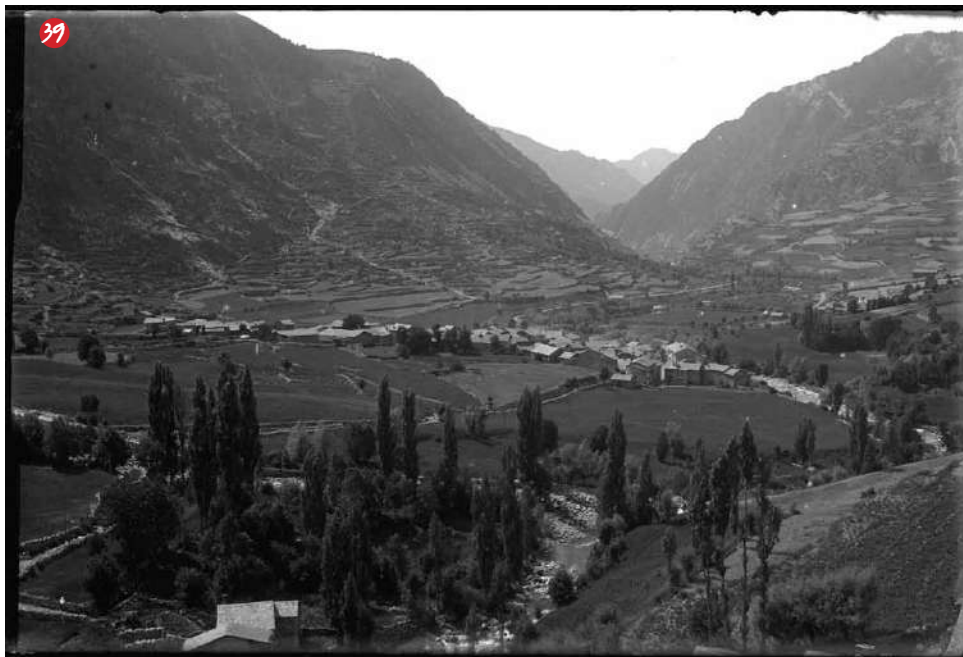

Vista general del poble de Canillo. Cobert de Mariano, cal Roig, cobert del Roig, Rectoria, cobert de Sinfreu, cal Borronet, ca l'Armany, cal Peruxo, cal Metge, cal Roca, cal Mijera, cal Passamané, cal Carraca, cal Branqueta, cal Roca, borda del Martí i Sant Serni de Canillo. 1928-1932
Fotografia: 103-FGP

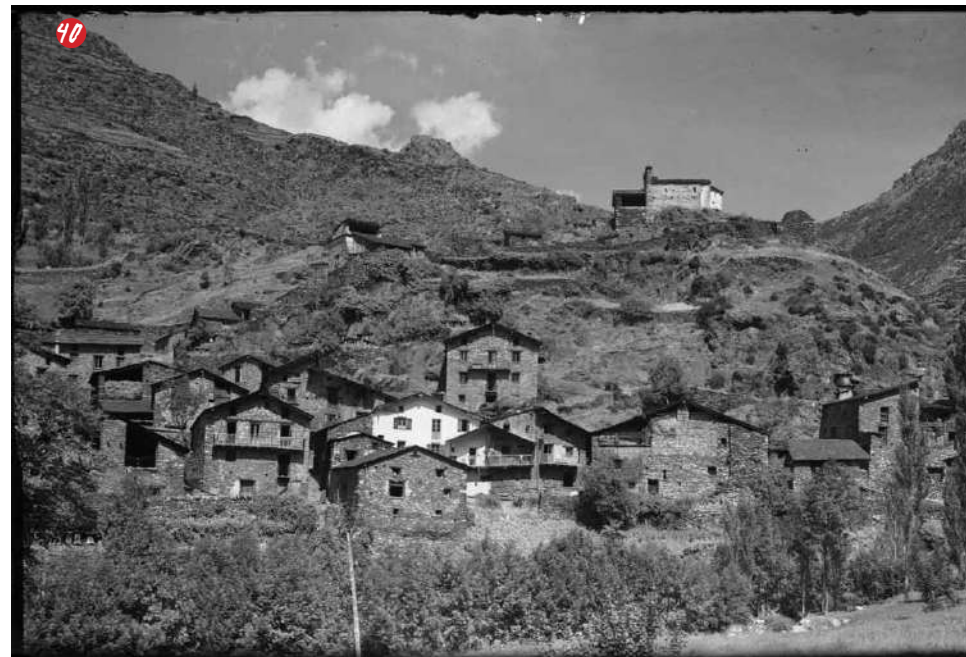

Vall d'Encamp. Sant Romà de les Bons i torre dels Moros. 1902-1932
Fotografia: 108-FGP

39. Vall d'Encamp. Nucli de cases de la Mosquera, al fons sobresurt el campanar de l'església de Santa Eulàlia d'Encamp. 1914-1932
Fotografia: 118-FGP

40 i 41. Vista general del poble de les Bons i Sant Romà de les Bons. 1902-1932
Fotografies: 113-FGP i 116-FGP

42. Vista parcial de la vall d'Encamp: la Mosquera i, al fons, Sant Romà de les Bons. A primer terme hi ha un edifici que és la serradora de la Molina. El prat de l'esquerra de la palanca és el prat de l'Areny. Entre altres cases, es veuen cal Valiella, casa Joan Antoni i el molí de Joan Antoni. 1902-1932

Fotografia:

109-FGP

43. Vista de la vall d'Encamp. El prat del primer terme es l'hortal de ca l'Areny; al costat del mur de pedra seca, l'hort del Peire i el prat de l'Areny.

Era del Cintet, cort del Tresà, cal Tresà, església de Santa Eulàlia i borda del Joan. Al poble, entre d'altres, hi ha casa Tresonet, cal Valiella, ca l'Armengol. 1902-1932

Fotografia:

111-FGP

44. Carrer Major de la Mosquera, pas cobert entre dos cases. Entre altres cases, i de dreta a esquerra de la imatge, la segona és la casa pairal de casa Rossell, al costat casa Salvador, casa Remendo, cobert de casa Fuster, carnisseria Comunal i casa Rossell. 1914-1931

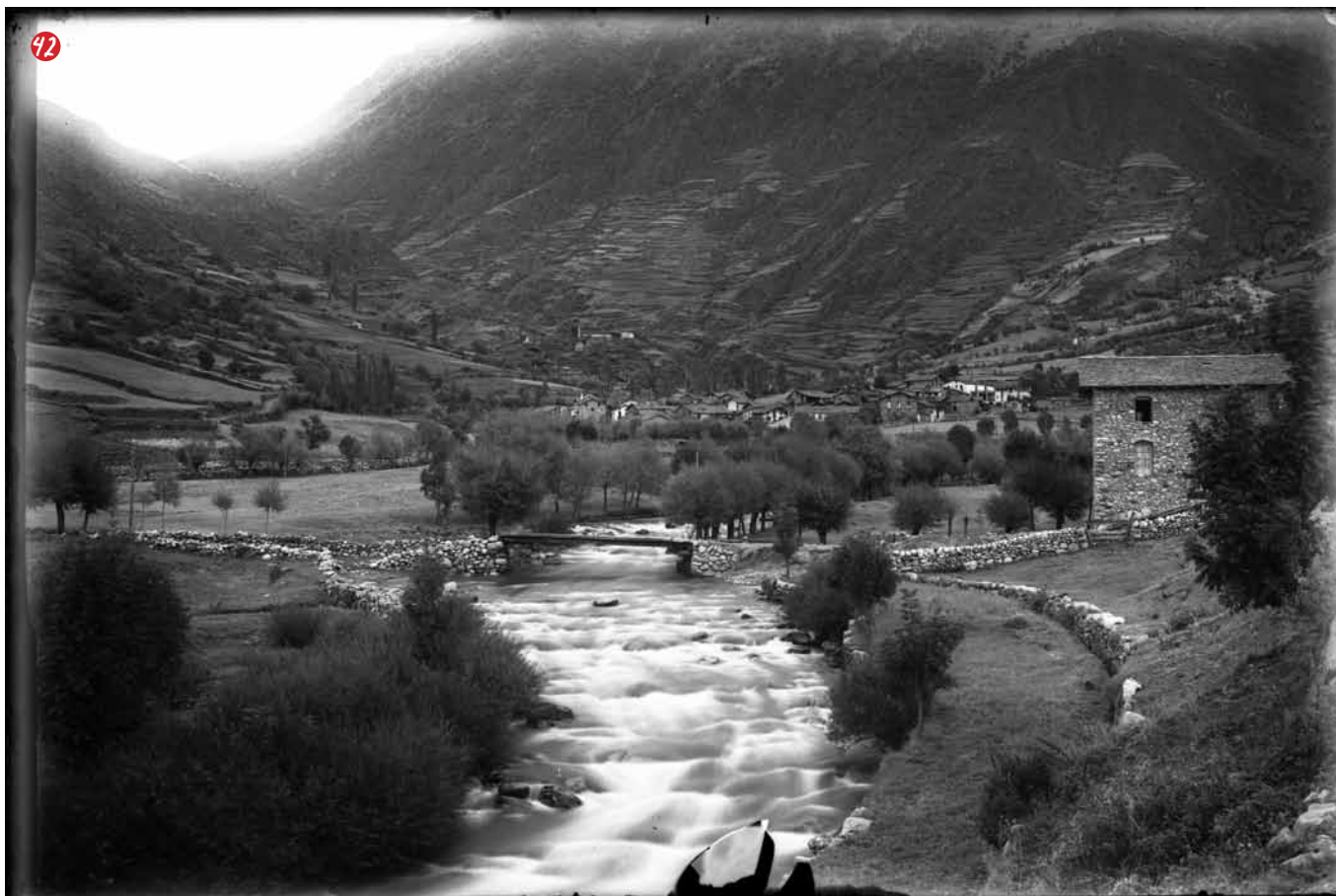
Fotografia:

117-FGP

45. Vista parcial del Serrat. Entre altres cases, la casa Blanca del Serrat de la casa Rossell, anomenada casa Jaumet; Sant Pere del Serrat. 1902-1932

Fotografia:

162-FGP

La Cortinada. Les cases que hi ha, de dreta a esquerra, són: cal Colau, cal Masover i Rossell, una casa en runes, l'era de cal Masover, l'era de Sucarà, cal Sucarà, al darrere hi ha cal Buno, cal Jan petit, cal Rufó i l'era de Rufó, cal Ramonet, cal Quim de Galotxa, cal Pal. Cases de la part del darrere, i de dreta a esquerra: era de cal Batlle, cal Batlle, era de cal Galotxa, cal Galotxa, era i cort de cal Jaumet, cal Baità. Grup de quatre cases, a l'esquerra de la imatge: cal Formiga, cal Quart, cal Cametes i cal Duedra. Prats i terres. Al costat del camí hi ha el prat de Sucarà. Al davant del poble hi ha el prat de la Mola, i a la dreta, la prada de Rossell. A dalt de la muntanya, pastor de cal Barbet. 1902-1904
Fotografies: 160-FGP

Instantània del Serrat, de lluny. A primer terme hi ha el camí ral. Bordes abans del Serrat al sector de les Salines. 1902-1920
Fotografies: 434-FGP

Paisatge de la parròquia d'Ordino. Al fons, cases d'Arans. Bosc del Matet, talat l'any 1945. 1902-1930
Fotografies: 261-FGP

La Cortinada. Camí ral amb un home i un matxo carregat; al fons, l'església de Sant Martí de la Cortinada. Cases, de dreta a esquerra: l'era de Sucarà, cal Sucarà, al darrera hi ha cal Buno i cal Batlle i l'era de cal Galotxa, al costat de cal Sucarà i en runes hi ha cal Jan petit, l'era de cal Rufó i cal Rufó. Al darrera hi ha l'era de cal Batlle i cal Galotxa, cal Quim de Galotxa. El prat del davant de cal Rufó és el prat de la Mola, el prat del costat del camí és el prat de Sucarà i el prat del davant de cal Sucarà és la prada de Rossell. 1902-1905
Fotografia: 541-FGP

La Cortinada. Cases, d'esquerra a dreta: cal Baïtà, cal Cansalada, cal Pal, cal Roig, cal Escoté. Al darrera de cal Pal hi ha cal Perevert, cal Galotxa, i l'era de cal Galotxa. A la dreta hi ha, sola, l'era de ca l'Escoté. Al costat hi ha l'era de cal Batlle i al darrera cal Batlle. Al davant de l'era de ca l'Escoté hi ha el prat d'Escoté. 1913
Fotografia: 142-FGP

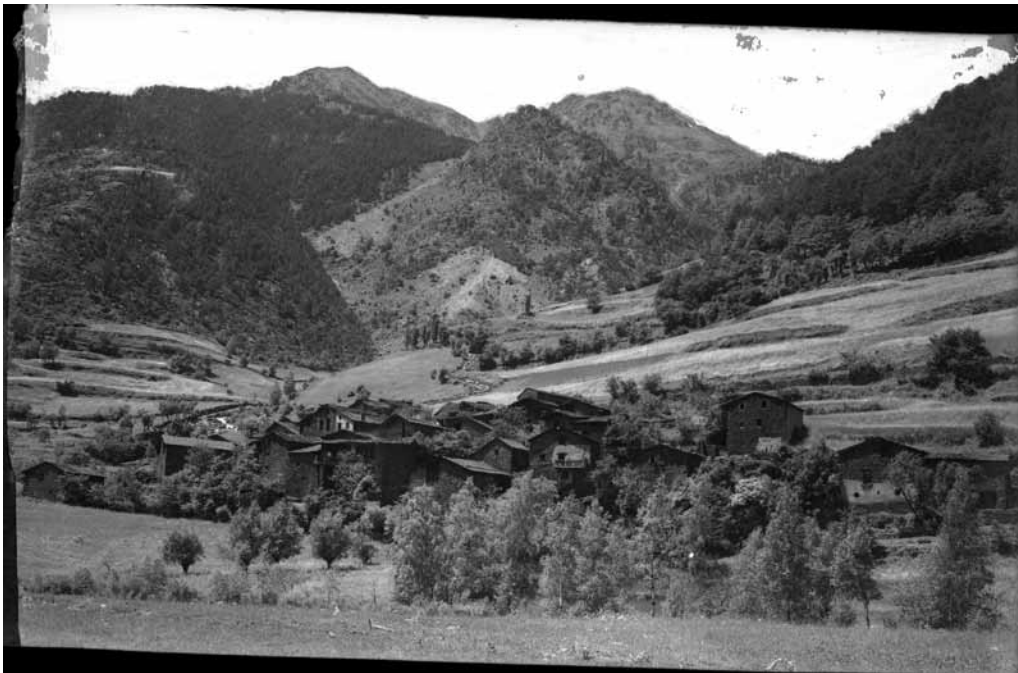

Vista frontal del poble de Llorens. Cases, d'esquerra a dreta: la primera caseta blanca és cal Cabanes; després hi ha cal Colomí, cal Fijat i cal Perdigall; darrera de cal Fijat hi ha l'era de l'Anton; darrera de cal Perdigall, l'era Subirana (de cal Fijat); al peu del camí hi ha l'era del Miquelet; al darrere i al davant de l'església hi ha l'era del Jaume, cal Tona i cal Llefa; al darrere veiem l'era del Sella, cal Quart, cal Jaume i cal Pere vell; i al darrera del Quart, cal Sella, cal Toni, i cal Call. Al davant de cal Pere vell hi ha l'era del Pere de Sella; al costat, ca l'Antonet, i al darrera, cal Pere de Sella, l'era del Mitxeu, cal Mitxeu, cal Cadiraire i cal Macià; i al darrere, cal Roc, i l'última a la dreta és cal Colau. Prats i terres. Darrere del poble: a dalt a l'esquerra hi ha les Planes, a dalt al mig hi ha les terres de Fijat, i al costat, les terres de Sella. Davant del poble, a baix, a l'esquerra, hi ha el prat de la Mola; al mig, el prat de casa de Sella; al costat, el prat Escoté, i a baix a la dreta, prat de Pedassol. 1903-1920

Fotografies:

161-FGP

Vista parcial del poble de Llorts. Entre altres cases hi podem veure cal Quart, cal Jaume, cal Perevell, l'era de Pere de Sella, ca l'Antonet, cal Pere de Sella, cal Call. 1902-1920
Fotografia: 542-FGP

Vista frontal del poble de Llorts. Església de Sant Serni. Pals de la llum.

Cases, d'esquerra a dreta: cal Roca; al davant hi ha l'era de cal Roca; al darrere, cal Saulet, cal Roiget, cal Serni, cal cabanes, i cal Colomí; al davant de cal Colomí, cal Garrallà i cal Quico; al costat, l'era de l'Anton; i al davant, cal Fijat, cal Perdigall, i l'era del Llefà. Al davant, l'era del Miquelet; darrere de l'església, l'era Subirana (cal Fijat), i al costat, l'era de Sella. Al davant, ca la Tona i cal Llefà, cal Quart, cal Jaume, cal Perevell, cal Call i, al davant, cal Pere de Sella, l'era de Pere de Sella i ca l'Antonet.

Prats i terres. Al darrere del poble, a l'esquerra, hi ha el prat de Bellura; a dalt, les Planes; al mig, les terres de Fijat. Al davant del poble hi ha el prat de la Mola. 1920-1930

Fotografia: 138-FGP

Vista parcial del poble de Llorts. Cal Fijat amb dos nens al balcó de la casa. Al fons surt l'església de Sant Serni de Llorts i al davant hi ha un tancat annex al cementiri. 1920-1932
Fotografia: 136-FGP

Ansalonga. Cases, d'esquerra a dreta (primera filera): molí d'Ansalonga, cal Quart, cal Titanel, cal Tor, cal Jan, cal Fijat, cal Gran de Tor, era de cal Felissó i galliner de cal Tor. Teulats de la segona fila, i d'esquerra a dreta: cal Muixó, era del Gran. A cal Fijat encara no hi ha construït el balcó principal.

Prats, terres i horts. A primer terme, prada de Sant Miquel. Al costat de l'era del Felissó hi ha el camp de la casa de Tor; al darrere, la costa del Titanel. A l'esquerra del poble hi ha el prat de Vidal; al darrere, el camp de la Creu; a sobre, la seu de la plana del Grau, i més al darrere, a la muntanya, Sedornet. Al davant del poble hi ha l'hort de cal Gran. 1902-1904

Fotografia: 141-FGP

Sornàs. A la cruïlla hi ha cal Moliner i la Mola de Sornàs.

Cases del poble, d'esquerra a dreta: cal Pei, l'era del Bessó, cal Cascarilla, cal Garreta, l'era del Miqueló, l'era del Jordà; al costat, cal Jordà (aquesta casa es va cremar l'any 1920); al darrera hi ha cal Bringué i ca la Mariola; al darrera de cal Jordà hi ha l'era del Joanet; al costat de cal Jordà hi ha cal Rovelló; i al darrera, cal Pelegrí (avui cal Miqueló), cal Margarit, cal Jaume, i al costat, cal Pereva. Al darrera de cal Jaume hi ha cal Joanet.

Prats i terres. A la dreta del camí del poble, i de baix a dalt: terra de la Calçada, prat de la Plana i, just al peu del poble, el prat de la Casa.

A l'esquerra del camí, i de baix a dalt, prat de la Molina, camp de la Peça i, a sobre del poble, a l'esquerra, la Planella. 1902-1904

Fotografia: 134-FGP

Ordino, vista parcial del poble. La façana de la rectoria encara s'ha de modificar i el cobert del Casanoves, al darrere de la rectoria, encara s'ha de construir. A l'entrada de l'església de Sant Corneli i Sant Cebrià hi ha un grup de gent, sembla una processó. Es veu la rectoria, cal Venturetes, cal Pascal, i la Casa Comuna. 1902

Fotografia: 159-FGP

Vista frontal del poble d'Ordino. A la casa Rossell encara no s'hi ha construït l'annex i la façana de la rectoria encara no està modificada.

Cases del poble, d'esquerra a dreta: era i cobert de Saboyano, cal Ventura, cort de Sabater; al darrera de cal Ventura hi ha cal Lluïset i cal Borgès, i més enrere, l'era de Borgès i l'era Perreta. Darrere l'església, l'era de Casanoves. Al davant, al costat de la cort de Sabater, hi ha l'era i la cort de Jan, cambreta de Jan (l'era i la cort de Guillem). Al darrere hi havia l'era de Rabigó, l'era de cal Plandolit (casa Blanca), la cort de Joanet, cal Valentí, l'era de Ferino, l'era de cal Olibet, l'era de Nicolau, l'era de Rossell i cal Rossell.

Cases del darrere, al costat de l'església, i d'esquerra a dreta, la rectoria, la vicaria, la Casa Comuna, ca la Cinta, i al darrere, cal Venturetes i cal Pascal, cal Ramonguem, i el colomer de cal Plandolit.

Al centre del poble, i d'esquerra a dreta, cal Quim, ca l'Olibet, cal Saboyano (cal Fernando), cal Rabigó, cal Ferino, cal Babot, cal Nicolau, cal Plandolit, era de cal Nicolau, i era de ca l'Olibet.

Al fons, a la dreta, hi ha dos cases de Segudet: cal Pellisser i la casa Blanca.

Prats i terres: el camp amb cereal plantat que hi ha a davant del poble és la closa de Nicolau, i a la dreta de casa Rossell, el prat de Call. 1902-1904

Fotografia: 119-FGP

Vista frontal del poble d'Ordino. A la casa Rossell encara no s'hi ha construït l'annex, i la façana de la rectoria encara s'ha de modificar. Del poble en destaquen la casa Rossell, el cobert de Rossell, la casa Areny Plandolit, cal Pascal, cal Venturetes, la Casa Comuna, cal Ferino o Vilella, la vicaria, l'església de Sant Corneli i Sant Cebrià, cal Joanet i el cobert de Ferino. 1902-1907
Fotografies: 154-FGP

Ordino, vista parcial del poble des del peu de la Grau. Entre altres cases, i d'esquerra a dreta: cobert de Ferino, cal Joanet, cal Jaumot, cal Sabater de Guillem, església de Sant Corneli i Sant Cebrià, cobert del Casanoves, etc. 1903-1920
Fotografies: 128-FGP

Plaça d'Ordino. Església de Sant Corneli i Sant Cebrià, la vicaria, i al costat, la rectoria. La barana de ferro forjat del balcó de la rectoria porta com a ornament la data (1910) treballada amb ferro. A la plaça ja s'hi veuen cables de la llum. 1920-1931
Fotografies: 125-FGP

Segudet. Vista parcial del poble. La fotografia està feta des d'un prat [prat del Call] que s'està dallant, amb l'herba regirada al terra. A la dreta es veu cal Vidal, que encara està construint, en canvi a la foto 131 aquesta casa està en runes. Altres cases: caseta de les hortes de Plandolit, cal Pellicer, era de la casa Blanca, cal Arrero, cal Polit, ca l'Agneta, casa Blanca, cal Sastre, ca l'Areny, era del Cutó, era del Fusteró, cal Pau, cal Call, cal Vidal, cal Tomàs, cal Mallevi, cal Fusteró vell, cal Ferinet i cal Piu. 1902-1904
Fotografia: 151-FGP

Vista parcial de Segudet. La casa que està sola als horts és la casa de les hortes de Plandolit, a l'esquerra hi ha la casa Blanca. Del grup de cases de la dreta de la imatge tenim, d'esquerra a dreta: cal Ferinet nou (només se'n veu el teulat), cal Pau, cal Call, cal Vidal, cal Fusté. Al darrere d'aquest grup de cases, i d'esquerra a dreta, hi ha cal Mallevi, cal Fusteró i cal Ferinet vell.

Prats, terres i boscos: a primer terme hi ha les hortes. Davant de la casa Blanca hi ha el prat de Casa i, al darrere, l'Argeler. El prat de davant del grup de cases és el prat de Call; l'última casa, l'Obaguet; el bosc del darrere és el bosc de l'Esqueia, i a la dreta hi ha els Closos. 1905-1932

Fotografia: 131-FGP

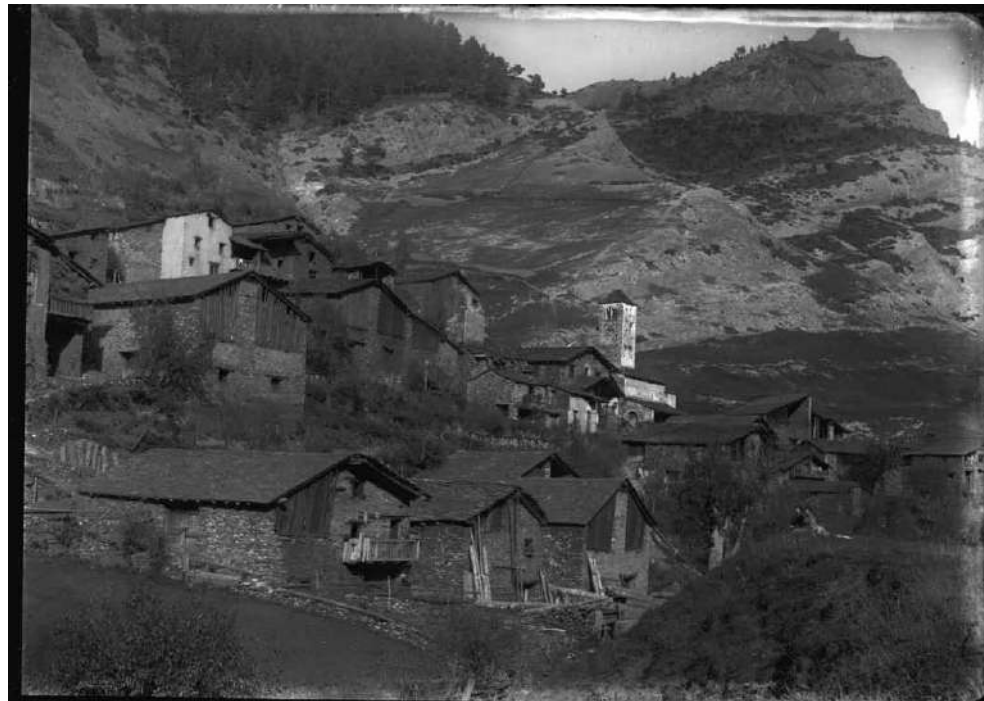

46. Vista parcial del poble de Segudet en direcció a la Gonarda. 1902-1920
Fotografies:
525-FGP

47. Fons de la vall nevada. Les cases de la dreta són de Sornàs i la foto està feta des d'Ansalonga. 1902-1904
Fotografia:
146-FGP

48. Paisatge a prop d'Ordino. 1902-1932
Fotografia:
152-FGP

49. Erts. Església de Sant Romà d'Erts. Al poble hi ha pals de la llum i al fons del poble hi ha una caseta que devia ser el transformador. Als camps del darrere del poble hi ha garbes. 1920-1930
Fotografia:
137-FGP

Pal. Església de Sant Climent. 1902-1915
Fotografies: 190-FGP i 191-FGP

50. Arinsal. Església de Sant Andreu d'Arinsal. 1902-1930
Fotografia:
519-FGP

51. La Massana i el seu entorn. Camí ral i dos palanques de fusta. Al costat del riu hi ha la mola de l'Aldosa. Camí ral de la Massana a Escàs. 1902-1904
Fotografia:
171-FGP

52. Vista parcial de la Massana. Església de Sant Iscle i Santa Victòria. 1902-1920
Fotografia:
520-FGP

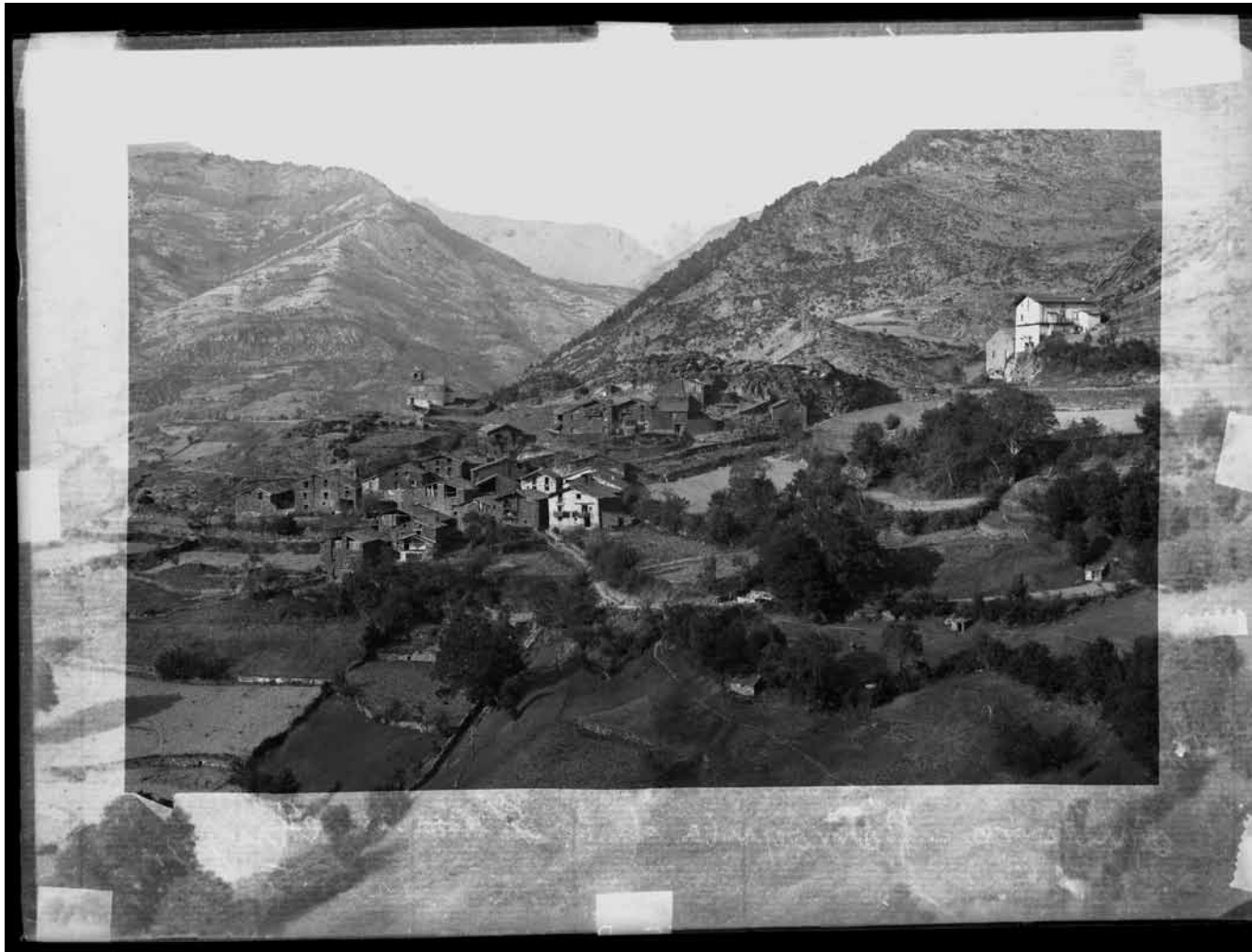

53. Sispony. Església de Sant Joan de Sispony.
Al fons es veu el poble d'Anyós. 1902-1920
Fotografia: 185-FGP

54. Vista parcial del poble de Sispony.
A primer terme camps amb garbes assecant-se.
1902-1920
Fotografia: 522-FGP

Anyós. Prats i horts. Sant Cristòfol d'Anyós.

Cases del nucli del poble: cal Coma, cal Frare, cal Martí, l'era de cal Martí, l'era del Coma, cal Joan Pere i l'era, cal Capdevila i l'era, cal Bringué, cal Serola i cal Masoveró.

Cases del costat de l'església i d'esquerra a dreta, cal Joan i ca l'Antònia.

A dreta, i sola, la casa Cremat i les eres.

Al davant de cal Coma es veu el camí antic i la font Vella. 1902-1915

Fotografia: 184-FGP

Anyós. Imatge feta des de casa Cremat. Al fons hi ha la solana d'Escàs i part de les cases. Camps amb cereals i garbes. Església de Sant Cristòfol d'Anyós.

Cases, d'esquerra a dreta: cal Martí, l'era de cal Martí, cal Coma, cal Frare, l'era de Joan Pere, cal Joan Pere, l'era del Coma, cal Bringué, cal Capdevila, l'era del Capdevila i cal Serola.

Sota l'església: cal Masoveró, cal Joan i cal l'Antònia.

Horts: hort de casa Cremat i hort de cal l'Antònia. 1902-1920
Fotografia: 183-FGP

Instantània d'un grup de nens asseguts en un mur de pedra seca a Anyós. Casa Cremat i coberts de la casa Cremat. 1911-1916
Fotografia:
182-FGP

Sispony. A l'esquerra de la imatge hi ha l'església de Sant Joan de Sispony. 1920-1932
Fotografia: 186-FGP

Vall de la Massana direcció cap a l'Aldosa, i al fons, Ordino. A tots els camps hi ha garbes.
La fotografia està feta des de Sispony. 1902-1931
Fotografia: 177-FGP

55. Sispony. Solana d'Escàs amb garbes als camps. Imatge feta des de l'Aldosa de la Massana o d'Anyós. 1920-1932

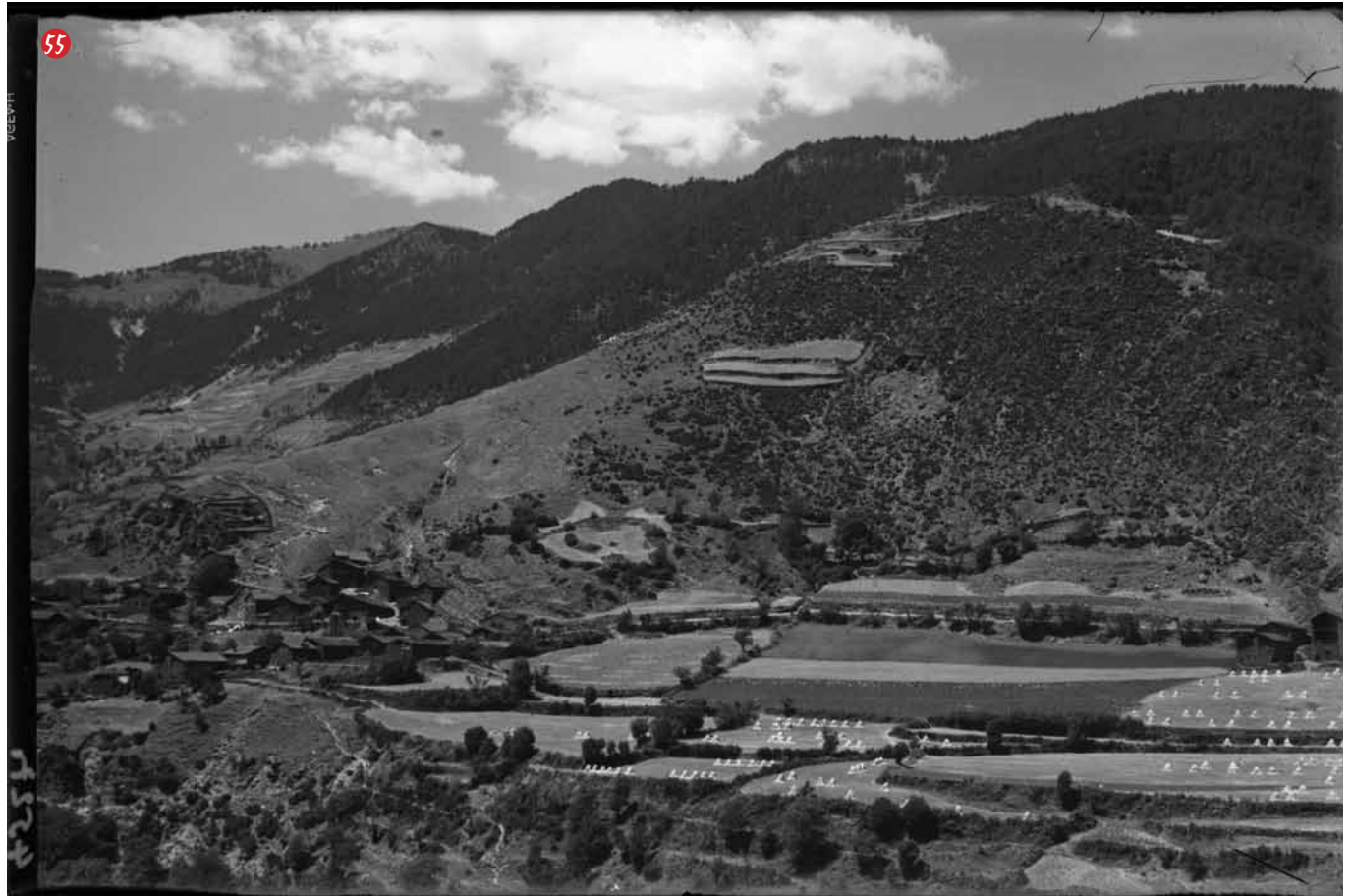
Fotografia:
189-FGP

56 i 57. Vall de la Massana. A la fotografia 170-FGP es veu una edificació al costat del riu, que és la mola de l'Aldosa. 1920-1931

Fotografia:
169-FGP
170-FGP

58. Paisatge de la Massana. A primer terme hi ha el camí ral amb un home i un animal carregats d'herba. Es veu la casa Teixidó, i al fons a la dreta algunes cases del Pui de la Massana. Prats de dall i el riu Valira del nord. 1920-1932

Fotografia:
174-FGP

Andorra la Vella. Camí de la font de les Canals. Prat de les Oques, hort de Moles

59. Entre altres cases: a l'esquerra, l'era del Cintet i, al fons, la borda Casadet. Al poble, i d'esquerra a dreta: cal Doret, cal Su-carà i la cort del Calvet. Altres cases: casa Guillemó i cal Cintet. Església de Sant Esteve. 1902-1914

Fotografia: 206-FGP

60. Andorra la Vella. Església de Sant Esteve d'Andorra la Vella, cal Cintet, cal Molines i cal Sabaté. Horts. 1902-1905

Fotografia: 207-FGP

61. Vista frontal i parcial d'Andorra la Vella. Balconada de la casa Guillemó, la casa Molines, cal Cintet, ca l'Eduardo i l'església de Sant Esteve d'Andorra la Vella. 1902-1913
Fotografia: 547-FGP

62. Vista parcial del barri del Pui d'Andorra la Vella. Grup de cases i horts amb feixes.
Entre altres cases: cal Serola, cal Jan, ca la Teresa, cal Closca, cal Coletó, ca l'Antonio del Pep, cal Junquera, cal Civissà i cal Solana. 1902-1914
Fotografia: 204-FGP

63. Prats de cal Motxilla a Andorra la Vella. Vista nord-sud. Molí de Tobira, borda Motxilla i safareig de Tobira. 1902-1932
Fotografia: 202-FGP

Andorra la Vella. El Pui i el Puial. Prada Motxilla. A primer terme es veu parcialment la borda del Jan. L'era Motxilla, el molí serradora de Tobira, i més al fons, la borda Casadet. Entre altres cases hi ha cal Coletó (casa gran blanca), a la dreta de la qual hi ha cal Closca i, a l'esquerra, ca l'Antonio del Pep, cal Civissà i cal Solana.

A primer terme, a la dreta de la imatge, s'intueixen les obres de la carretera. 1913-1932
Fotografia: 198-FGP

Barri del Pui d'Andorra la Vella des del Puial. Cases, de dreta a esquerra: cal Solana i cal Civissà; al darrera hi ha cal Junquera, ca l'Antonio del Pep, cal Coletó, cal Closca, cal Marquilló, cal Perulla i cal Pa i Aigua. Ja està construïda la carretera. 1914-1932
Fotografies: 210-FGP

Vista parcial d'Andorra la Vella. A les imatges es veu el recorregut de la carretera nova, a l'alçada de l'entrada, a la plaça d'Andorra, i el recorregut de l'antic camí pel centre del nucli urbà.

1914-1932

Fotografies: 211-FGP

Barris del Pui i del Puial d'Andorra la Vella. Prats de cal Motxilla. Borda del Jan, era Motxilla, molí de Tobira, casa Motxilla, cal Coletó, cal Solana, cal Civissà, cal Jan, cal Serola, cal Junquera, ca l'Antonio del Pep i cal Marquilló. 1902-1914

Fotografies: 212-FGP

64. Camí de la Creu Grossa, amb un ruc carregat de llenya i parat al peu de la creu. 1902-1914
Fotografia: 549-FGP

65. Vista dels prats de la part de vora del riu d'Andorra la Vella; al fons, Escaldes-Engordany. Al prat que hi ha a primer terme (Prada Casadet) hi ha garbes assecant-se, i a dalt a l'esquerra, al camí, hi ha la Creu Grossa d'Andorra la Vella. Prats del prat de la Creu. 1902-1905
Fotografia: 208-FGP

66. Santa Coloma, al camí hi ha tres matxos carregats i un home i una noia traginant-los. Casa de Quim Dolsa. 1902-1905
Fotografia: 221-FGP

67. Placeta Monjó d'Andorra la Vella. En primer terme hi ha la casa Pollet, el Cafè Internacional, cal Cadiraire i cal Ribaló, amb la font al mig de la plaça. 1910-1932
Fotografia: 225-FGP

68. Santa Coloma. Grup de cases i església. Oratori de Santa Coloma. 1902-1905
Fotografia: 220-FGP

69. Vista aèria de la recta de la Margineda; al fons de la vall, la cruïlla d'Aixovall. Imatge feta des de Sant Vicenç d'Enclar. 1914-1932
Fotografia: 219-FGP

70. Vista aèria de la vall central d'Andorra la Vella i Escaldes-Engordany. Borda Mateu i prats. Carretera construïda. Imatge feta des de Sant Vicenç d'Enclar. 1914-1932
Fotografia: 200-FGP

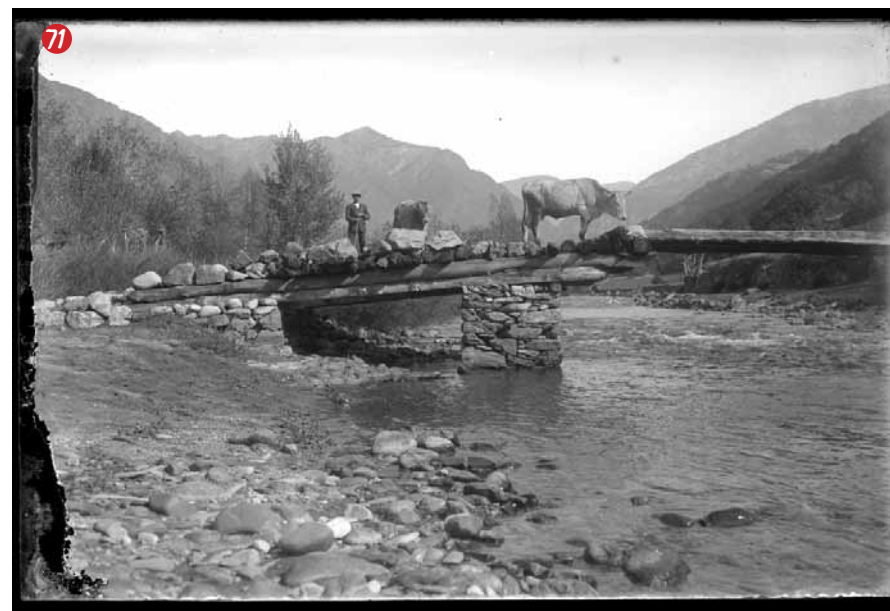

71. Palanca de Tobira sobre el riu gran Valira. La construcció és provisional després de l'aiguat del 22 d'octubre de 1907. Anteriorment la palanca era un pont amb pilars de pedra. 1907-1914
Fotografia: 227-FGP

72. Pont de la Margineda. 1902-1914
Fotografia: 228-FGP

73. Entrada sud del poble de Sant Julià de Lòria. Antic camí ral i horts a la vora del riu.

Entre d'altres, les cases que hi apareixen són: cal Punes (actual casa Clemens Travesset), la casa Mas, l'era del cal Campaner del Pont, cal Campaner del Pont, cal Palauet, cal Mas d'Alins, ca la Sagrata, cal Casaler, cal Lluscà, cal Betriu, ca l'Huguet, hostel del Comú, cal Mallol, ca l'Agustinet, l'era de cal Mas d'Alins, ca l'Oliva (hi havia hagut una fàbrica de tabac), cal Punes, cal Calderer, cal Terrissaire i cal Mitenc. 1902-1904
Fotografia: 231-FGP

74. Vista general de Sant Julià de Lòria. 1913-1932
Fotografia: 235-FGP

75. Plaça Major de Sant Julià de Lòria. Ramat de cabres al mig de la plaça. Encara hi ha la font, però la casa Viayna ja ha estat enderrocada per fer-hi passar la carretera. Al davant de la casa Huguet hi ha una tartana parada. Entre altres cases es veuen: cal Manel, cal Calderer, ca l'Agustinet, la Fonda Principal fundada el 1905, i ca l' Huguet amb un rètol de telègrafs a la façana. 1913-1932

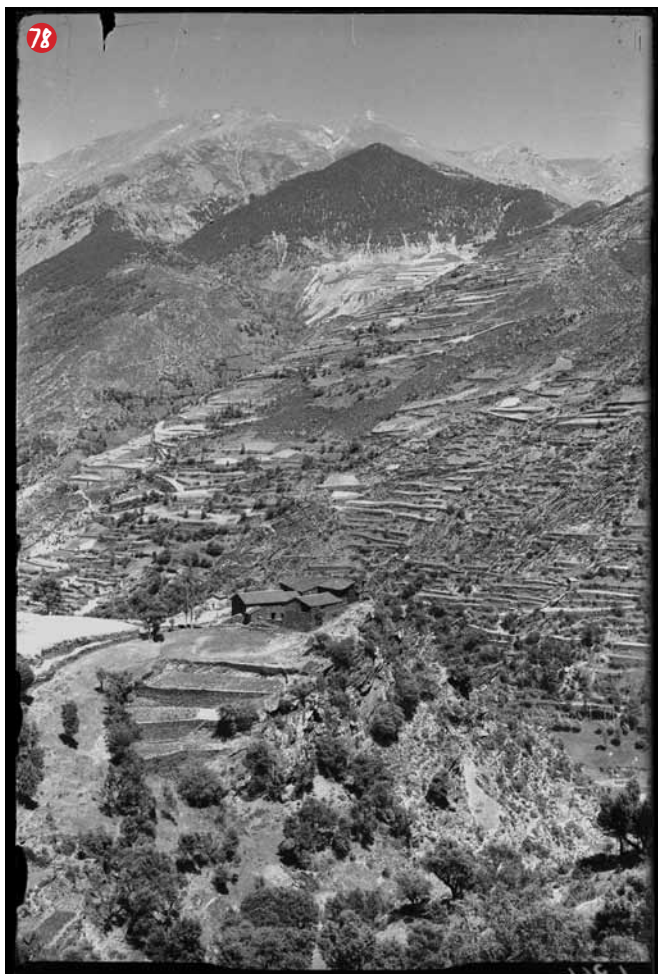
Fotografia: 236-FGP

76. Instantània de la nova carretera a la sortida de Sant Julià de Lòria en direcció a Andorra, entre la casa Josa i la casa Molines. Més cap a la dreta hi ha l'església de Sant Bartomeu. 1913-1914
Fotografia: 234-FGP

77. Vista parcial de Bixessarri. Església de Sant Esteve de Bixessarri. Camí ral. 1902-1914
Fotografia: 239-FGP

78. Vista general del Pui de l'Olivessa i de l'església de Sant Mateu del Pui de l'Olivessa. 1902-1914
Fotografia: 238-FGP

79. Vista parcial del poble de Fontaneda. Església de Sant Miquel de Fontaneda. 1902-1932
Fotografia: 539-FGP

80. Un camí ral i un grup de cases a la vora del riu. El lloc pot ser entre la frontera del riu Runer i Sant Julià de Lòria, o potser la Farga de Moles. 1902-1913
Fotografia: 273-FGP

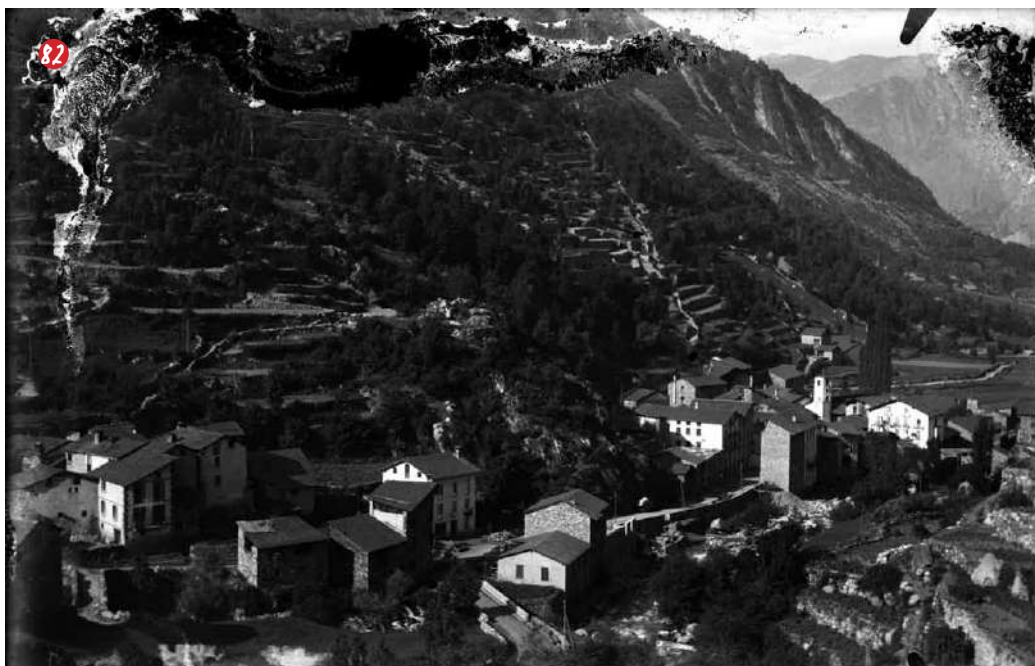
81. Vista parcial de la solana d'Escaldes-Engordany. A primer terme de la imatge hi ha el cementiri i la borda de cal Til·lari.

Cases, d'esquerra a dreta: cal Ton del Quim, cal Pavilona, cal Xurrina, cal Peret de la Molinera, ca l'Elissa, ca la Pepeta, cal Quimet, Casa del Quart, la Creu Blanca, l'era del Quimet, cal Sistaró, borda del Lleuger, cal Sucarana, cal Valentí, cal Bernat, cal Fontana, cal Frare, cal Lleuger, cal Mateo, cal Ricart, ca l'Estanyet, cal Jacó, cal Cabo, la borda del Tarrat, cal Cote, cal Becaina, cal Til·lari, cal Ribot, etc. 1902-1915

Fotografia: 241-FGP

82. Vista general d'Escaldes-Engordany, part d'Escaldes. Es veu el pont nou, al costat de l'Hotel Muntanya. S'està construint un edifici que podria ser l'Hotel Palacín. A la part esquerra es veu "el barri". Pont d'Engordany, al costat del pont hi ha ca la Felícia. Feixes conreades. 1902-1915

Fotografia: 247-FGP

83. Escaldes-Engordany, a l'alçada de l'Hotel Muntanya, inaugurat l'any 1904. Al Costat s'hi està construint o s'hi fa obres, molt possiblement siguin obres de l'Hotel Palacín. Al fons es veu el pont d'Engordany. A la vora del camí hi ha una tartana. 1904-1915

Fotografia: 246-FGP

84. Part alta d'Escaldes-Engordany, amb el pont nou sobre el riu Madriu. Al fons es veu el campanar de l'església de Sant Pere Màrtir. 1914-1932

Fotografia: 242-FGP

85. Pont de la Tosca o dels Escurçons, fàbrica de les llanes i una borda. Riu Madriu. 1902-1915

Fotografia: 245-FGP

86. Pont d'Engordany. Cases a l'esquerra del riu. Vista parcial de l'Hotel Pla.

Cases a la dreta del riu. La que toca el pont és cal Roca (actual arxiu d'EE), que encara s'ha d'ampliar; l'edifici del costat és la serradora del Puader i al costat es veu parcialment el molí del Puader o d'en Sucaranes. 1902-1915

Fotografia: 255-FGP

Pont Pla i camí ral a prop de Sant
Antoni de la Grella. 1902-1905
Fotografia: 256-FGP

Pont dels Escalls, a Escaldes-Engordany. 1902-1905
Fotografia: 257-FGP

Edificis hotelers

87. Façana principal de l'Hotel Termas. L'edifici formava part de l'Hotel Muntanya, i la inauguració del Termas va ser l'any 1930. 1920-1930

Fotografia: 403-FGP

88 i 89. Vista parcial de l'Hotel de France, al roc de les Anelles. Rètol que n' anuncia l'obertura. 1930

Fotografies: 371-FGP i 427-FGP

Casa i cases

90. Vista de la Casa de la Vall. 1902-1904

Fotografia: 230-FGP

91. Mas del Jovell, antiga casa Teixidó de Sispony. Una dona al davant de la porta de la capella de la casa i de l'oratori de la Verge dels Dolors. 1902-1933

Fotografia: 399-FGP

92. Bodegó de cassoles i paelles de Casa de la Vall. 1902-1914

Fotografia: 407-FGP

93. Torre dels Russos. 1916-1933

Fotografia: 417-FGP

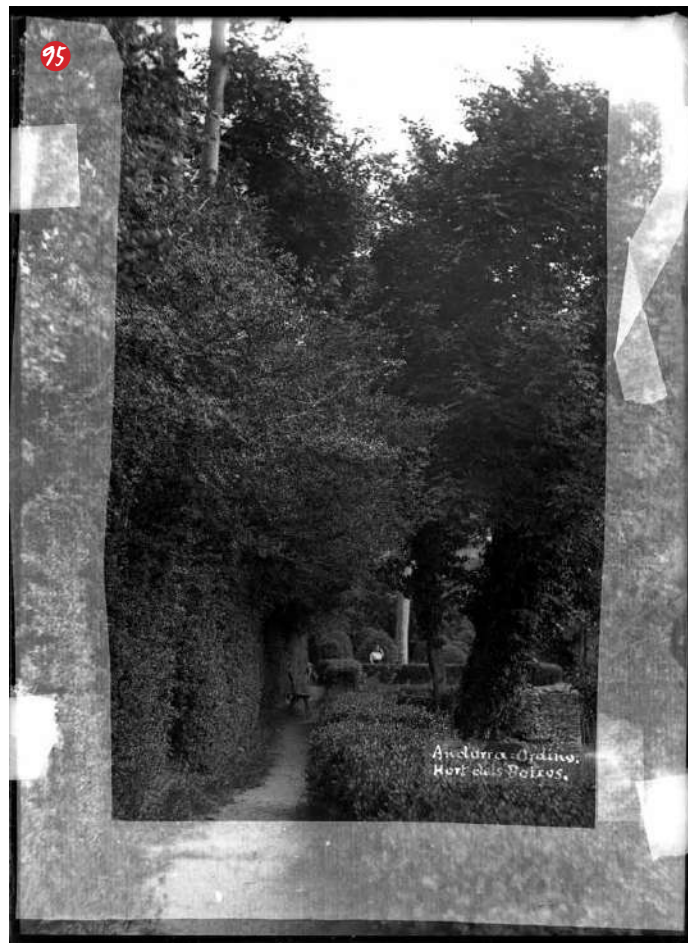

94. Vista parcial de la Cortinada. Camí ral, riu Valira del Nord i palanca de fusta.

Cases d'esquerra a dreta: cal Baità, cal Cansalada i cal Pal. 1902-1920
Fotografia: 421-FGP

95. Jardins de la casa Areny Plandolit d'Ordino. 1902-1905
Fotografia: 429-FGP

96. Vista parcial de cal Guisal, d'Aixirivall. 1902-1933
Fotografia: 443-FGP

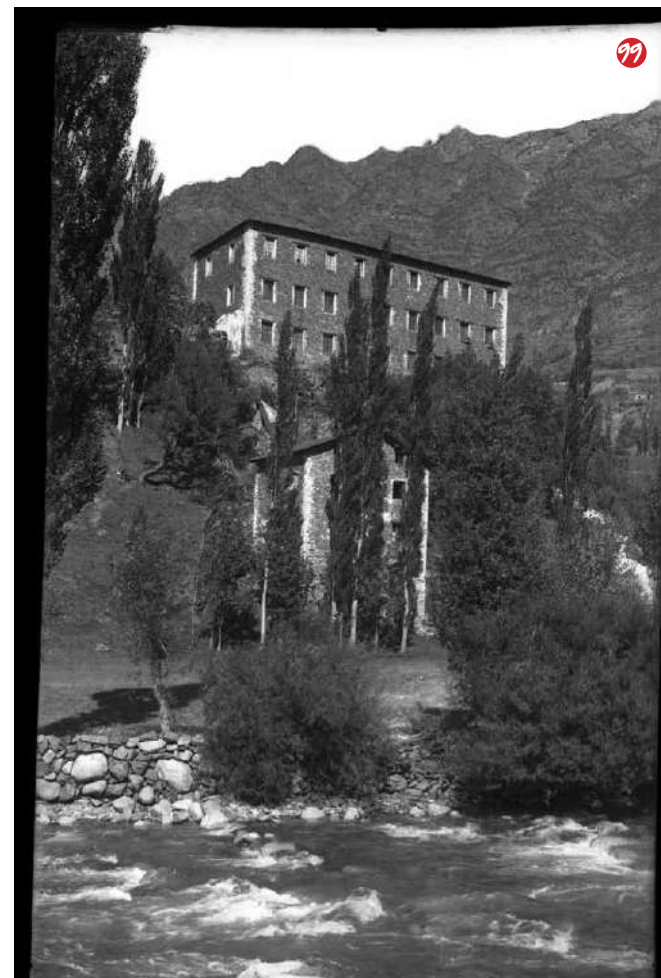

Edificis industrials

97. Runes de l'antiga farga Areny d'Ordino.
1902-1904
Fotografia:
275-FGP

98 i 99. Edifici de la tabaqueria d'Andorra
al roc de les Anelletes. 1902-1920
Fotografies:
390-FGP
505-FGP

Espectacular instantània de la Farga d'Areny a Ordino. Es veu part de la construcció exterior; edifici i el canalot de fusta pel qual l'aigua arribava a la roda que mou el mall. Al prat hi ha un home assegut i un capellà i una altre home, amb una ramillet a les mans, drets. Al darrera a la captació de l'aigua hi ha dos nois. 1902-1906

L'art religiós

100. Interior de l'església de Sant Iscle i Santa Victòria de la Massana, retaule de la Mare de Déu del Roser (primer lateral esquerre). L'autor seria l'anomenat Mestre d'Erts. 1902-1933
Fotografia: 372-FGP

101. Talla romànica de la verge de Meritxell. 1902-1933
Fotografia: 346-FGP

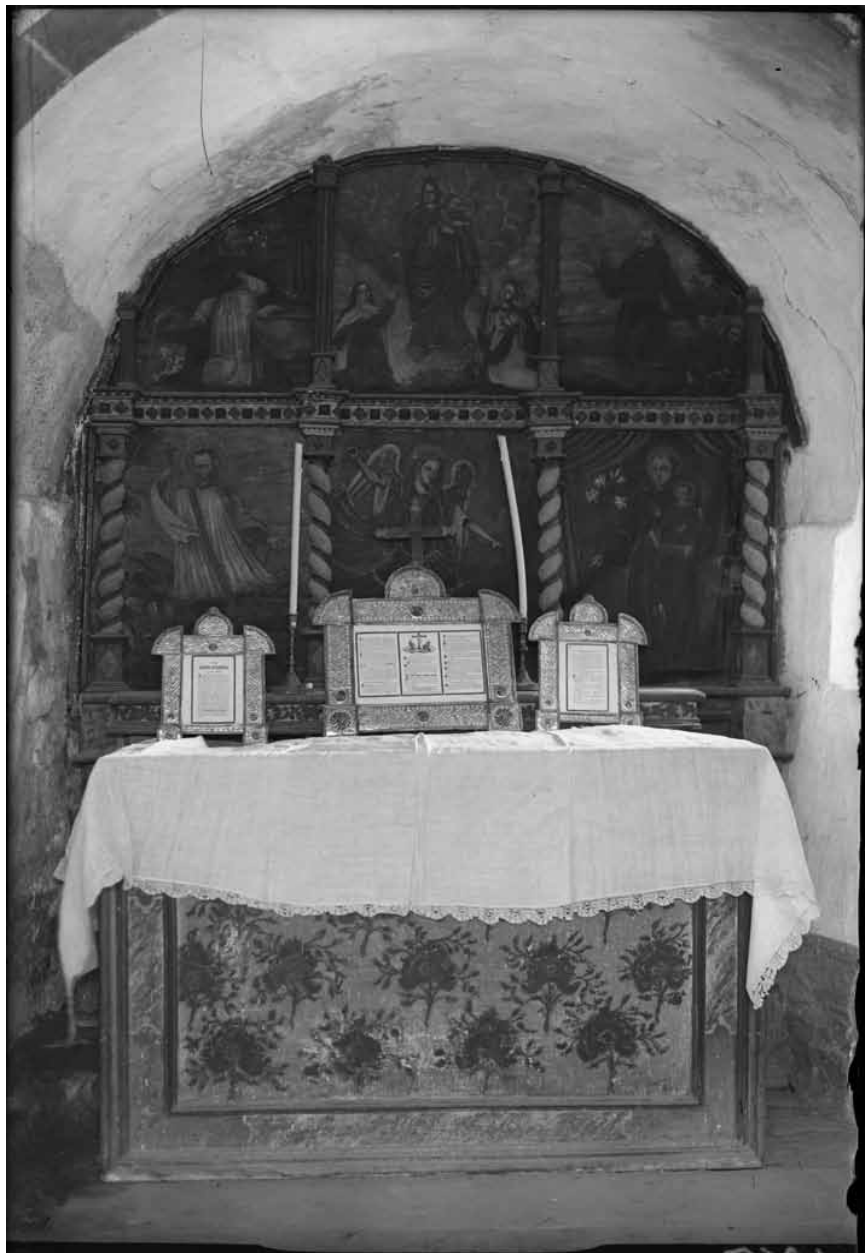
102. Interior de la capella de Sant Ermengol de la Casa de la Vall. 1902-1933
Fotografia: 367-FGP

Interior de l'església de Sant Miquel de Prats. Retaule de Sant Miquel i la creu romànica amb el Sant Crist, avui desapareguda. 1902-1933. Fotografies: 386-FGP 393-FGP

Retaule de l'església de Sant Miquel de Fontaneda. Actualment està penjat en un mur lateral. 1902-1933 Fotografies: 375-FGP 383-FGP

Interior de l'església de Sant Joan de Caselles. Retaule i una creu romànica recolzada a la reixa de l'altar. El retaule és obra de Miquel Ramells i Guiot Borgonyó. 1902-1933
Fotografies: 377-FGP, 379-FGP i 387-FGP

103. Retaule de Sant Guillem de l'església de Sant Corneli i Sant Cebrià d'Ordino. 1902-1933
Fotografia: 380-FGP

104. Interior de l'església de Sant Serni de Llorts. Retaule barroc dedicat a Sant Serni, a l'altar major. 1902-1933
Fotografia: 381-FGP

105. Altar major i retaule de l'església de Sant Martí de la Cortinada. 1902-1933
Fotografies: 378-FGP

106. Retaule de Sant Cristòfol d'Anyós, atribuït a Joan de Monterde. A la foto està situat a l'altar major; actualment està penjat en un mur lateral perquè es puguin veure les pintures murals que hi ha a l'altar. 1902-1933
Fotografia: 382-FGP

107. Pintures murals de l'absis de l'església de Sant Miquel d'Engolasters, abans de l'arrencament (1919-1923). 1902-1919
Fotografia: 385-FGP

108 i 109. Interior del santuari de Mertixell. Altar major i retaule amb la verge de Meritxell. 1902-1933
Fotografies: 388-FGP i 389-FGP

Les esglésies

110. Vista contrapicat de l'església de Sant Romà de les Bons.
1902-1930

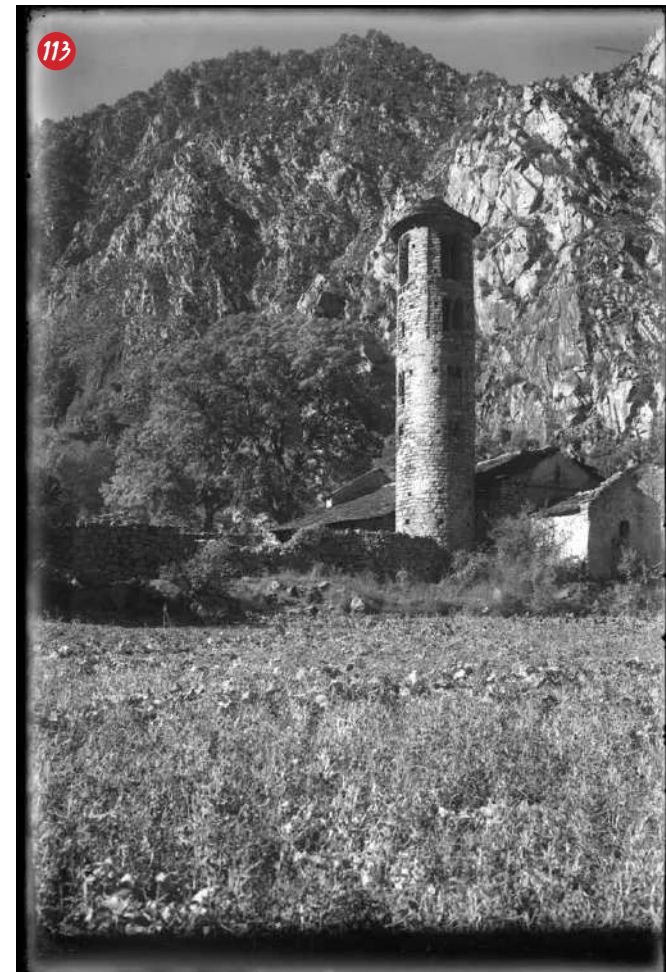
Fotografia: 114-FGP

111. Església de Sant Antoni de la Grella. 1902-1905

Fotografia: 196-FGP

112 i 113. Església de Santa Coloma d'Andorra la Vella.
1902-1932

Fotografies: 217-FGP i 222-FGP

114. Església de Sant Julià i Sant Germà de Lòria.
1913-1932
Fotografia: 232-FGP

115. Església de Sant Pere d'Aixirivall. 1902-1932
Fotografia: 237-FGP

116. Vista nord i sud de l'església de Sant Serni
de Nagol. 1902-1932
Fotografia: 240-FGP

117. Església de Sant Miquel d'Engolasters.
1902-1932
Fotografia: 249-FGP

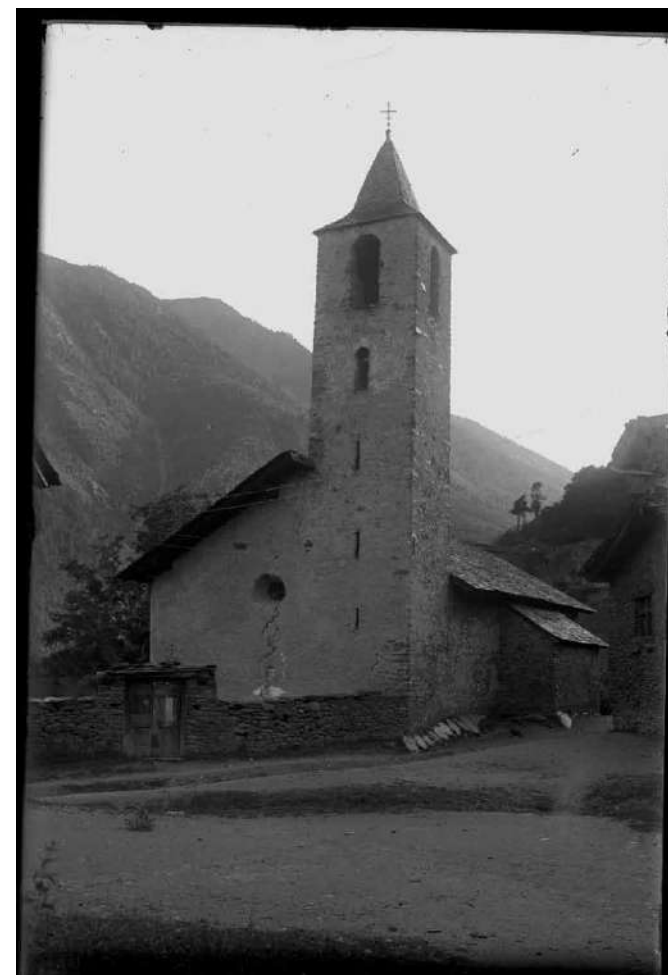

118. Església de Sant Pere del Tarter. 1902-1932
Fotografia: 396-FGP

119. Església de Sant Roc de Sornàs. 1902-1932
Fotografia: 370-FGP

120, 121, 122, Església de Sant Joan de Caselles. 1902-1930
Fotografies: 394-FGP 413-FGP i 448-FGP

Església de Sant Martí de la Cortinada. 1902-1920
Fotografia: 441-FGP

Església de Sant Iscle i de Santa Victòria de la Massana.
1902-1932
Fotografia: 438-FGP

Església de Sant Joan de Sispony. 1902-1920
Fotografia: 439-FGP

Església de Sant Cristòfol d'Anyós. 1902-1932
Fotografia: 437-FGP

Santuari de
Meritxell.
1902-1914
Fotografies:
449-FGP
507-FGP

Santa Eulàlia
d'Encamp.
1920-1932
Fotografia:
543-FGP

Béns immobles

Torre de Sant Vicenç d'Enclar. 1902-1932
Fotografies: 397-FGP i 416-FGP

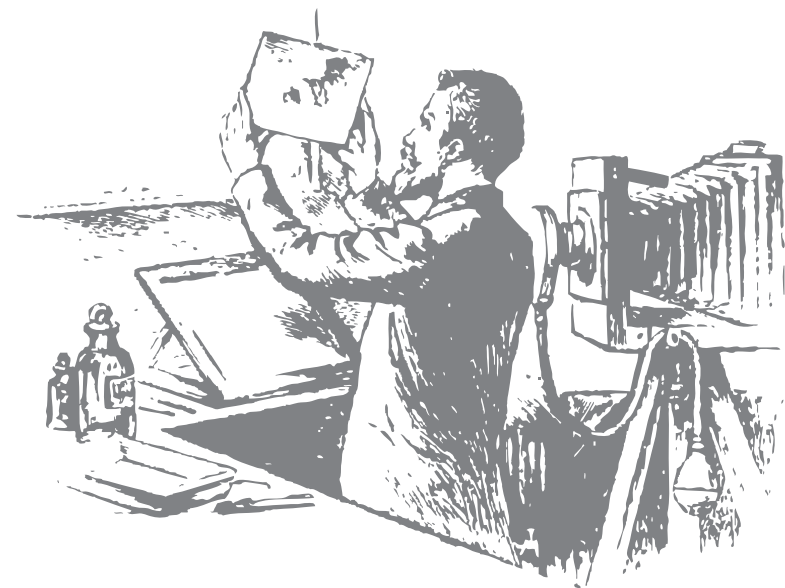

QUADRE DE CLASSIFICACIÓ

SUMARI

100	ACTES PROTOCOL·LARS
200	ACTIVITATS ECONÒMIQUES
300	ART I PATRIMONI MOBLE
400	LLEURE
500	NATURA I PAISATGE
600	URBANISME I OBRA PÚBLICA
700	COMUNICACIÓ I TRANSPORT
800	SOCIETAT
900	CIÈNCIES SOCIALS
1000	RELIGIÓ I LITURGIA

Nota per a la interpretació del quadre de classificació:

Els grans blocs temàtics els trobareu organitzats sota les centenes. Corresponen als temes genèrics del quadre de classificació. Per exemple:

100 Actes protocol·laris
200 Activitats econòmiques
300 Art i patrimoni moble

Les sèries temàtiques les trobareu identificades amb els números correlatius a les centenes. Per exemple:

300 Art i patrimoni moble
309 Béns mobles

Els continguts temàtics més detallats, corresponen a les subsèries del quadre de classificació i s'identifiquen amb el número correlatiu acompanyat d'un punt. Per exemple:

300 Art i patrimoni moble
309 Béns mobles
309.1. Documents d'arxiu
309.2. Documents arqueològics

Els termes escrits en vermell i cursiva els trobareu inclosos i classificats dins del grup dels continguts temàtics més detallats, són especificacions de les subsèries del quadre de classificació:

300 Art i patrimoni moble
309 Béns mobles
309.1. Documents d'arxiu
309.2. Documents arqueològics

100 ACTES PROTOCOL·LARIS
101 Actes institucionals
102 Comiats
103 Commemoracions
104 Congressos i conferències
105 Discursos
106 Fires i mostres
107 Homenatges
108 Inauguracions i cloendes

109 Nomenaments i juraments
109.1 Autoritats
109.2 Cos diplomàtic
109.3 Cossos especials
109.4 Funcionaris
109.5 Justícia

110 Recepcions
111 Presentacions
112 Preses de possessió
113 Primera pedra
114 Visites oficials
114.1 Coprínceps
114.2 Cos diplomàtic
114.3 Autoritats estrangeres
115 Visites oficials a l'exterior

200 ACTIVITAT ECONÒMIQUES

201 Agricultura
201.1 Plagues
202 Professions
202.1 Artesans
203 Caça i pesca
204 Comerç
205 Explotació industrial
206 Hoteleria i restauració
207 Turisme
207.1 Campanyes
207.2 Fires
207.3 Exposicions universals
207.4 Oficines de turisme
208 Ramaderia
208.1 Activitats ramaderes
208.2 Bestiar
208.3 Fires ramaderes
208.4 Matança
209 Relacions comercials
209.1 Contraban
209.2 Importació-exportació
210 Publicitat
211 Cinema
212 Economia domèstica

300 ART I PATRIMONI MOBLE

301 Art moble
302 Arts aplicades
303 Arts plàstiques
303.1 Escultura
303.2 Pintura
303.3. Escuts
303.4 Dibuix
304 Art religiós
305 Arts de la reproducció
305.1 Fotografia
305.2 Gravats
305.3 Serigrafia
305.4 Impremta
306 Medalles
307 Numismàtica
308 Segells
309 Béns mobles
309.1. Documents d'arxiu
309.2. Documents arqueològics
310 Estils arquitectònics
311 Béns immobles
312 Arqueologia

400 LLEURE
401 Activitats en la natura
402 Centres d'esbarjo
403 Espectacles
403.1 Curses de braus
404 Ballet
405 Cinematografia
406 Circ
407 Dansa
407.1 Danses folklòriques
407.2 Danses modernes
408 Festivals
409 Música
410 Teatre
411 Festes nacionals
412 Festes populars
413 Festes socials
414 Jocs
415 Tallers
416 Concursos i certàmens

416.1 Literaris
 416.2. Fotografia
 416.3 Bellesa
 416.4 Animals
 417 Congressos i conferències
 418 Exposicions
 419 Presentacions
 420 Universitats d'estiu
 421 Viatges
 422 Atletisme
 423 Esdeveniments esportius
 423.1 Jocs dels petits estats
 423.2 Jocs olímpics
 423.3 Special Olímpics
 423.4 Jocs escolars
 424 Esport d'atac i defensa
 425 Esports aquàtics
 426 Esports d'aventura
 427 Esports d'hivern
 428 Esports de pilota
 429 Esports de taula
 430 Esports hípics
 431 Esports sobre rodes
 431.1 Automobilisme
 431.2 Ciclisme
 431.3 Motociclisme
 432 Gimnàstica
 433 Muntanyisme
 434 Pesca esportiva
 435 Tir Esportiu
 435.1 Tir amb arc
 435.2 Tir de precisió
 436 Esports aeris
 437 Promoció cultural

500 NATURA I PAISATGE

501 Boscos
 502 Fauna
 502.1 Autòctona
 502.2 Domèstica
 502.3. Exòtica
 502.4 Repoblació
 503 Flora
 504 Orografia
 504.1 Llacs / Estanys
 504.2 Muntanyes
 504.3 Pastures naturals

504.4 Pas de muntanya
 504.4.1 Port
 504.4.2 Coll
 504.5 Valls
 504.6 Rius
 504.6.1 Congost
 505 Paisatge
 506 Paisatge urbà i rural
 507 Paisatge forà
 508 Impacte medi ambient
 508.1 Contaminació
 509 Fenòmens de la natura
 510 Catàstrofes naturals
 510.1 Aiguats
 510.2 Allaus
 510.3 Esllavissades

600 URBANISME I OBRA PÚBLICA

601 Construccions i projectes
 602 Edificis comercials
 603 Edificis culturals
 604 Edificis d'educació
 605 Edificis d'esbarjo
 606 Edificis d'espectacles
 607 Edificis industrials
 608 Edificis institucionals i administratius
 609 Habitatges
 610 Infraestructures de comunicació
 611 Infraestructures de muntanya
 612 Infraestructures de sanejaments
 613 Infraestructures hidràuliques
 614 Infraestructures religioses
 615 Infraestructures urbanes

616 Infraestructures viàries
 616.1. Vies de comunicació
 616.2 Xarxa viària
 617 Instal·lacions esportives
 617. 1 Camps de neu
 618 Obra pública
 619 Serveis de caràcter social i d'assistència
 620 Serveis sanitaris

700 COMUNICACIÓ I TRANSPORTS

701 Mitjans de comunicació
 702 Sistemes de comunicació
 703 Mitjans de transport

703.1 Terrestre
 703.2. Aeri
 703.3. Marítim
 704 Altres mitjans de transport
 705 Tipus de transport
 705.1. Transport públic
 706 Accidents de trànsit

800 SOCIETAT

801 Representacions humanes
 801.1 Adults
 801.2 Nens/Nenes
 801.3 Personatges polítics
 801.4 Personatges públics
 801.5 Professionals
 801.6 Cossos especials
 801.7 Famílies
 801.8 Associacions

802 Benestar social

802.1 Guarderies
 802.2 Llars de jubilats
 802.3 Geriàtrics
 802.4 CAI (Centre d'acolliment d'infants)
 802.5 Ajudes humanitàries
 802.6 Hospitals

803 Vida quotidiana

804 Sinistres
 804.1 Incendis
 804.2 Robatoris
 804.3 Atemptats
 804.4 Assassinats
 804.5 Explosions
 805 Sanitat

900 CIÈNCIES SOCIALS

901 Educació
 902 Activitats escolars
 902.1 Festivals
 902.2. Celebracions
 903 Ensenyament
 903.1 Centres educatius
 903.2. Escola d'estiu
 903.3 UNED, ensenyament a distància
 904 Alumnes
 905 Ensenyants

906 Política	915 Batllia
907 Processos electorals	916 Tribunal de Corts
907.1 Campanyes electorals	917 Tribunal de Visura
907.2 Eleccions	918 Tribunal Constitucional
907.3 Referèndums	919 Govern
907.4 Votacions	920 Periodisme
908 Partits polítics i sindicats	922 Guerres i revolucions
909 Institucions polítiques	923 Execucions
910 Estat	1000 RELIGIÓ I LITÚRGIA
910.1. Coprínceps	1001 Ordenacions
910.2. Serveis dels coprínceps	1002 Cerimònies religioses
910.3 Símbols d'estat	1003 Consagració
911 Consell General	1004 Benediccions
911.1 Assemblée Magna	1005 Festes religioses
911.2 Consells extraordinaris	1006 Esoterisme
911.3 Consells ordinaris	1007 Teologia
911.4 Consells tradicionals	1008 Sectes
911.5 Òrgans de govern	1009 Administració (visites pastorals)
911.6 Tramitacions i iniciatives parlamentàries	
911.6.0 Investidura	
911.6.1 Moció de censura	
911.6.2 Qüestió de confiança	
911.6.3 Projectes de llei	
911.6.4 Proposicions de llei	
911.6.5 Preguntes al Govern	
911.7 Tributs i presents	
912 Comuns	
912.1 Sessions de Comú	
912.2 Reunions de poble	
912.3 Reunions de cònsols	
913 Quarts i veïnats	
914 Consell Superior de la justícia	

Informació general del fons Guillem de Plandolit:

Codi de referència

AD ANA, FGP (Andorra - Arxiu Nacional –
Fons Guillem de Plandolit)

Títol

Fons fotogràfic Guillem de Plandolit

Dates extremes de la documentació

1902-[1932]

Nivell de descripció

Unitat documental

Volum i suport de la unitat de descripció

438 negatius originals. Diferents formats (del 9x12 cm al
13x18 cm).

383 negatius amb suport de plaques de vidre i 55 amb
suport de nitrat de cel·lulosa.

Nom del productor

Guillem de Plandolit (o Guillem d'Areny-Plandolit i Plan-
dolit)

Història de l'organisme

Guillem de Plandolit (Guillem d'Areny-Plandolit i Plan-
dolit). Va néixer a la Seu d'Urgell el 18 de febrer de 1872
i morí el febrer de 1932 (data pendent de confirmar). Va
estudiar dret i va exercir de procurador a Barcelona.

La primera part del seu fons fotogràfic es troba ubicat fí-
sicament a l'Arxiu Comarcal de l'Alt Urgell. Els hereus del
fotògraf l'any 2008, es van posar en contacte amb l'Arxiu
Nacional d'Andorra oferint la part corresponent a Andor-
ra del fons. El 3 d'abril del 2008 el Govern d'Andorra va
adquirir la part corresponent a Andorra del fons fotogrà-
fic Guillem de Plandolit

Dades sobre ingrés

L'any 2008 ingressa a l'ANA de mans del hereus del
fotògraf

Abast i contingut

Molts tipus d'imatges; alguna escena costumista, paisat-
ges, retrats d'Andorra...

Condicions accés

Consulta lliure

Condicions de reproducció

És lliure d'acord amb els preus públics publicats anual-
ment al BOPA

Característiques físiques i requisits tècnics

Tots els negatius originals estan duplicats en cds, conser-
vats al dipòsit de l'Arxiu Nacional juntament amb els ne-
gatius originals.

També es pot accedir als duplicats mitjançant la intranet
de l'Arxiu.

Contracte i data

29 d'abril del 2008

Instruments de descripció

Base de dades dels documents fotogràfics de l'Arxiu

Existència i localització dels originals

Els originals estan al dipòsit de formats audiovisuals de
l'ANA, dins de caixes de conservació.

Existència i localització de còpies

Imatges duplicades en cd i ubicades al dipòsit de l'ANA.
Imatges duplicades en format electrònic i conservades al
repositori destinat a fons audiovisuals

Imatges de consulta impreses sobre paper i relligades per
temàtica, a la sala de consulta

Data de la descripció

Gener-febrer 2011

AGRAÏMENTS

La identificació i la descripció de fotografies són dos de les tasques clau per poder aprofitar tota la informació que ens dóna una imatge.

Una fotografia ens pot posar al davant nostre una imatge plena de cases, prats, camps, horts... Un home, una dona, famílies senceres... Actes públics, actes polítics...

És tot un repte poder posar noms i cognoms a tota aquesta informació.

Moltes gràcies als qui desinteressadament ens han ajudat a llegir moltes de les fotografies que heu vist.

Albert Pujal
Berna Coma
Casal de la Gent Gran d'Andorra la Vella
Casimir Font
Daniela Sirès
David Mas
Joan Tomàs
Lourdes Lòpez
Marc Mossol
Martí Salvans
Mònica Adellach
Simó Duró

Volem agrair especialment al Sr. Miquel Planella i a la família Rossell, hereus del fotògraf, la seva inestimable ajuda per aconseguir tota la informació necessària per recuperar el fons fotogràfic Guillem de Plandolit.

